

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

КУРСОВІ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНІ РОБОТИ
З КУРСУ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

Упорядник Пархета Любов Петрівна

Умань
Візаві
2020

УДК 378.147.091.33-028.42(072)

К93

Упорядник – Пархета Любов Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури, українознавства та методик їх навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рецензенти:

Коваль Валентина Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного університету імені Павла Тичини;

Дудник Наталка Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету української філології
Уманського державного університету імені Павла Тичини
(протокол № 4 від 21 жовтня 2020 року)*

Курсові та кваліфікаційні роботи з курсу «Методика навчання української літератури» : навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; упоряд. Пархета Л. П. – Умань : Візаві, 2020. – 102 с.

Методичні рекомендації містять навчально-методичні матеріали з методології та методів педагогічних досліджень, теорії та практики курсу «Методика навчання української літератури». Пропонований посібник містить чіткі вказівки та вимоги до курсових робіт для студентів ОС «Бакалавр», до кваліфікаційних робіт для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр». У посібнику подається алгоритм виконання, вимоги до змісту, до оформлення, захисту та оцінювання таких робіт. Посібник розрахований на студентів філологічних спеціальностей.

УДК 378.147.091.33-028.42(072)

© Пархета Л. П., укладач, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
I. КУРСОВА РОБОТА: НАПИСАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ, ЗАХИСТ, ОЦІНЮВАННЯ	7
1.1. Курсова робота з методики навчання української літератури як самостійне навчально-наукове дослідження студента-філолога.....	8
1.2. Послідовність виконання курсової роботи	12
1.3. Підготовчий етап до написання курсової роботи	14
1.4. Зміст курсової роботи.....	20
1.5. Заключний етап у підготовці курсової роботи.....	23
1.6. Правила технічного оформлення курсової роботи. Загальні вимоги	27
1.7. Захист курсової роботи з методики навчання української літератури.....	30
1.8. Теми курсових робіт з методики навчання української літератури.....	32
2. ВИМОГИ ДО МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ: НАПИСАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ, ЗАХИСТ, ОЦІНЮВАННЯ	36
2.1. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження	36
2.2. Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи....	41
2.3. Зміст магістерської роботи.....	49
2.4. Заключний етап у підготовці магістерської роботи.....	51
2.5. Правила технічного оформлення магістерської роботи.....	55
2.6. Відгук і рецензія на наукову роботу	58
2.7. Захист магістерської роботи з методики викладання української літератури у вищій школі.....	60
2.8. Теми магістерських робіт з методики викладання української літератури у вищій школі.....	62
2.9. Категоріальний апарат методичного дослідження.....	63

3. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	67
3.1.Зміст і форми самостійної роботи студентів	67
3.2. Індивідуалізація самостійної роботи студентів	70
3.3. Способи перевірки самостійної роботи студентів	71
3.4. Форми проведення семінарів	72
3.5.Науково-дослідницька робота студентів. Її види і форми	78
3.6. Цілі та завдання науково-дослідних робіт студентів у вищих навчальних закладах	80
3.7. Методика керівництва курсовими, дипломними роботами студентів	82
3.8. Самодисципліна студента-дослідника. Дотримання правил усного виступу	87
 ЛІТЕРАТУРА	 93
 ДОДАТКИ	 95

ПЕРЕДМОВА

У системі фахової підготовки студентів-філологів у вищих навчальних закладах курс методики навчання української літератури посідає помітне місце поряд з курсами історії літератури, теорії літератури, педагогіки, психології, а також педагогічною практикою всіх видів.

Особливістю методики як навчальної дисципліни є тісне поєднання літературознавчого аспекту з педагогічним. Методика літератури є конкретним виявом, реалізацією завдань вивчення літературного процесу в цілому й аналізу окремих художніх творів стосовно вимог шкільної програми з урахуванням специфіки вікових і психологічних особливостей учнів певних класів.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Така форма професійно-методичної підготовки допомагає здобувачам освіти перевірити якість теоретичних знань; критично оцінити використані джерела; вивчати й узагальнювати досвід роботи вчителів з певної проблеми; удосконалювати власну педагогічну практику; оволодівати первинними навичками проведення сучасних досліджень.

Магістерська робота з методики викладання української літератури у сприяє поглибленому самостійному вивченню певної проблеми, виявляє нахили та наукові зацікавлення, виробляє у магістрантів уміння працювати з літературою, формує і вдосконалює дослідницькі навички, допомагає закріпити та практично використати знання із певного кола суміжних наук.

Написання магістерської роботи з методики викладання української літератури є складним і відповідальним видом навчального заняття, що вимагає від магістрантів ґрунтовних знань з предмета, умінь критично оцінити використані джерела, вивчати й

узагальнювати досвід роботи викладачів, удосконалювати свою педагогічну практику та здійснювати самостійні наукові дослідження.

У посібнику розглядається коло основних проблем, пов'язаних із результативною роботою студентів над написанням різних видів наукових досліджень із кусу «Методика навчання української літератури».

Сподіваємось, що ця праця буде корисною для здобувачів вищої освіти.

I. КУРСОВА РОБОТА: НАПИСАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ, ЗАХИСТ, ОЦІНЮВАННЯ

Підготовка вчителів української мови та літератури передбачає засвоєння комплексу навчальних дисциплін, серед яких особлива роль належить предметам літературознавчого циклу та методиці навчання української літератури. У процесі вивчення зазначених вище курсів студенти-філологи пишуть відповідні курсові роботи. Такий вид роботи з методики навчання української літератури виконується згідно з навчальним планом на одну з тем, запропонованих кафедрою або викладачем цієї кафедри.

Разом із лекціями, практичними та лабораторними заняттями, спецкурсами написання курсової роботи сприяє поглибленому, самостійному вивченню певної проблеми, виявляє нахили та наукові зацікавлення студентів, виробляє в них уміння працювати з літературою, формує та вдосконалює дослідницькі навички, допомагає закріпити та практично використати знання із певного кола дисциплін.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження, що синтезує аналіз напрацьованого матеріалу з проблеми, а також елементи творчого пошуку студента. Підготовка такого виду роботи значною мірою свідчить про рівень засвоєння студентом здобутих знань, його грамотність, загальну культуру та ерудицію.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання, та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання. Така форма професійно-методичної підготовки допомагає студентові перевірити якість теоретичних знань; критично оцінити використані джерела; вивчати й узагальнювати досвід роботи вчителів з певної проблеми; удосконалювати власну педагогічну практику; оволодівати первинними навичками проведення сучасних досліджень.

Основні завдання курсової роботи такі:

- 1) розвивати самостійне наукове мислення студентів-філологів;
- 2) удосконалювати навички опрацювання науково-методичної літератури, її систематизації;
- 3) формувати навички творчого осмислення досліджуваної проблеми, використання досвіду роботи вчителів і власного досвіду педагогічної практики;
- 4) формувати такі дослідницькі вміння:
 - визначати актуальність теми, відповідність її сучасному стану педагогічної галузі та перспективам розвитку, практичним завданням відповідної сфери;
 - з'ясувати предмет і об'єкт дослідження;
 - чітко характеризувати мету дослідження;
 - визначати дослідницькі методи;
 - розробляти систему навчання і здійснювати експериментальну перевірку її;
 - вивчати, аналізувати й узагальнювати досвід учителів-словесників;
 - описувати й аналізувати проведений експеримент;
 - узагальнювати експериментальні результати, обґрунтовувати їх, формулювати висновки й укладати практичні рекомендації;
- 5) удосконалювати навички логічного й аргументованого висловлювання своєї думки;
- 6) розвивати вміння публічно захищати підготовлену роботу (здійснювати наукові повідомлення, відповідати на запитання, обстоювати свою думку тощо).

Наукова робота повинна мати практичне значення, після редагування її можна використовувати як методичний посібник.

1.1. Курсова робота з методики навчання української літератури як самостійне навчально-наукове дослідження студента-філолога

Курсова робота з методики навчання української літератури сприяє поглибленому самостійному вивченню певної проблеми, виявляє нахили та наукові зацікавлення, виробляє у студентів уміння працювати з літературою, формує та вдосконалює дослідницькі навички, допомагає закріпити та практично використати знання із певного кола суміжних наук.

Написання курсової роботи з методики навчання української літератури є складним і відповідальним видом навчального заняття, що вимагає від студентів-філологів ґрунтовних знань з предмета, умінь критично оцінювати використані джерела, вивчати й узагальнювати досвід роботи вчителів, удосконалювати свою педагогічну практику та здійснювати самостійні наукові дослідження.

Виконання курсової роботи з методики навчання української літератури передбачає досягнення одночасно як навчальної, так і дослідницької мети, оскільки автор роботи, з одного боку, повинен продемонструвати повноту засвоєння навчального матеріалу, широту ознайомлення з літературою з певної проблеми, а з іншого – виявити вміння аналізувати конкретні літературознавчі факти, узагальнювати їх і робити обґрунтовані та правильні висновки. Отже, самостійна науково-дослідна робота покликана поглибити знання студентів з лекційного курсу методики навчання української літератури, сформувані такі уміння і навички:

1. *Методологічні:* здійснювати порівняльний аналіз дидактичних систем, їх методологічних засад, знати зміст новітніх педагогічних технологій; критично оцінювати та переосмислювати традиційні підходи, методи, засоби навчання; застосовувати набуті знання на лекційних, практичних, лабораторних заняттях з методики навчання української літератури.

Конструктивно-планувальні: створювати власні методичні розробки занять; визначати цілі та завдання кожного уроку з урахуванням етапу навчання; обирати ефективні прийоми досягнення сформульованих цілей з урахуванням вікових особливостей учнів за етапом навчання; визначати шляхи та види аналізу художнього твору згідно з етапами його вивчення на уроці і формуванням певних умінь

та навичок, а також з урахуванням труднощів засвоєння навчального матеріалу та рівня підготовленості учнів; використовувати реальні та проектувати навчальні проблемні ситуації, а також відповідний їм літературний матеріал для сприймання і засвоєння художнього тексту, що вивчається; проектувати та створювати необхідні наочні посібники для проведення уроків літератури; складати план і сценарій позакласного заходу.

2. *Організаційні*: організовувати виконання накресленого плану; забезпечувати мовленнєву діяльність учнів на уроках української літератури; вносити методично виправдані корективи в плани уроків з урахуванням умов навчання; навчати учнів найбільш раціональних прийомів самостійної роботи; раціонально поєднувати колективні й індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та етапу навчання; здійснювати різноманітні прийоми активізації учнів залежно від їх вікових особливостей; методично доцільно використовувати традиційні наочні посібники, аудіовізуальні та візуальні технічні засоби навчання; організовувати позакласні заходи з української літератури відповідно до складеного плану, сценарію.

3. *Діагностичні*: володіти навичками вчителя-дослідника, прогнозіста, а саме: вивчати інтереси, здібності учнів; здійснювати діагностику колективу; здійснювати самоаналіз, самооцінку ефективності своїх уроків і позакласних заходів; уміти об'єктивно оцінювати знання, навички, рівень навченості кожної особистості.

Розвивально-виховні: реалізовувати загальноосвітній, розвивальний і виховний потенціал літературного матеріалу уроку або серії уроків; формувати та розвивати інтелектуальну й емоційну сферу особистості учня, його пізнавальні інтереси; вирішувати засобами мови та літератури завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання учнів.

6. *Дослідницькі*: вивчати ставлення учнів до предмета та виявляти рівень сформованості їхніх літературних та мовленнєвих навичок і вмінь; проводити з урахуванням етапу навчання методичний аналіз матеріалу з метою прогнозування можливих

труднощів його засвоєння та добору оптимальних шляхів подолання цих проблем; проводити спостереження та комплексний аналіз відвіданих уроків з теоретичним обґрунтуванням різних сторін навчальної діяльності; спостерігати, аналізувати й узагальнювати досвід вчителів і студентів, переносити ефективні прийоми та форми роботи в практику своєї педагогічної діяльності; вивчати методичну літературу та теоретично осмислювати навчальний процес у формі виступів на методичних семінарах, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи нові форми та прийоми навчання.

Тематика курсових робіт своїм змістом не виходить за межі програми з методики навчання української літератури й охоплює всі її основні розділи. Зміст курсової роботи з методики навчання української літератури залежить від об'єкта дослідження, тобто від того, яка складова частина літературної освіти школярів стає предметом вивчення. Загальною умовою успішного виконання курсової роботи на будь-яку тему є глибоке й усвідомлене розуміння сутності досліджуваного питання. Саме тому варто починати роботу із засвоєння програмового матеріалу з обраної теми, який викладено в курсі методики навчання української літератури. Це дасть змогу скласти попередній план майбутньої роботи.

До курсової роботи ставляться **основні вимоги**: актуальність тематики, відповідність її сучасному стану та перспективі розвитку загальноосвітньої школи; науковий виклад проблеми у всіх її аспектах – літературознавчому, психологічному, педагогічному, методичному; опис пропонованої методичної системи тощо; узагальнення результатів, обґрунтування висновків, практичних рекомендацій.

Для написання курсової роботи необхідно чітко уявляти її структуру.

Структура курсової роботи

- титульна сторінка;
- зміст;
- вступ;
- основна частина;

- висновки;
- список опрацьованої літератури;
- додатки (за необхідності).

На особливу увагу заслуговує визначення теоретичного підходу до розв'язання проблеми та розробка методики її дослідження. Усі складові курсової роботи мають бути взаємопов'язаними між собою та розкривати зв'язок методики як науки з практикою навчання української літератури.

Обсяг курсової роботи – 25-30 машинописних сторінок, рукописних – 40-45 сторінок.

1.2. Послідовність виконання курсової роботи

Рационально організувати роботу, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко та своєчасно розробити обрану тему допоможе **алгоритм написання курсової роботи** (за В.Шейко, Н.Кушнарєнко). Він дисциплінує виконавця, лімітує термін, відведений на вибір теми, та аналіз літератури з теми дослідження, написання, оформлення і захист курсової роботи.

Отже, курсову роботу доцільно виконувати в такій послідовності: вибір теми – з'ясування об'єкта та предмета дослідження – визначення мети та завдань дослідження – виявлення і добір літератури з теми – її вивчення – складання попереднього плану – написання вступу – виклад теорії і методики – вивчення досвіду роботи – формулювання висновків і рекомендацій – оформлення списку використаних джерел і додатків – здійснення літературного та технічного оформлення роботи, рецензування науковим керівником, підготовка до захисту, захист роботи.

Виконання курсової роботи здійснюється відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, деканатом.

Рис. 3.1. Алгоритм виконання курсової роботи

Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи:

- 1) підготовчий етап;
- 2) етап роботи над змістом;
- 3) заключний етап.

Підготовка дослідження вимагає наполегливості, систематичності в праці упродовж навчального семестру, року.

1.3. Підготовчий етап до написання курсової роботи

Цей етап починається з вибору теми курсової роботи, її осмислення й обґрунтування.

Вибір теми дослідження

З переліку тем, запропонованих кафедрою, студент обирає ту, яка найповніше відповідає його навчально-практичним інтересам і схильностям. Перевага надається темі, працюючи над якою студент може виявити максимум власної творчості й ініціативи.

З цією метою необхідно ознайомитися з тематикою курсових робіт. Під час вибору теми слід з'ясувати її актуальність, наявність спеціальної літератури, методичних матеріалів для аналізу. Обрана тема має бути зареєстрована у викладача, який керує курсовими роботами.

Науково-дослідна робота студента виконується під безпосереднім керівництвом викладача. На першій консультації студент одержує загальні настанови щодо роботи над темою: визначається обсяг матеріалу, який стане предметом дослідження, з'ясовується актуальність обраної проблеми, мета та поетапні завдання наукового пошуку, окреслюється попередній план і з'ясовується наявність спеціальної літератури.

З'ясування об'єкта, предмета та мети дослідження

Під час з'ясування об'єкта, предмета та мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними та темою курсової роботи є системні логічні зв'язки. *Об'єктом дослідження* є вся сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. *Предмет дослідження* – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в цій роботі, є головними,

визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт.

Визначаючи об'єкт, необхідно знайти відповідь на запитання: *що розглядається?* Разом з тим предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти та функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті вимагає наукового пояснення.

Об'єктом дослідження з методики навчання української літератури можуть бути: процес формування в учнів понять про проблематику художнього твору, літературний розвиток учнів, навчально-виховний процес, у якому функціонують ті факти, що є предметом дослідження.

Предметом дослідження курсових робіт з методики навчання української літератури можуть бути: методика опрацювання певних тематичних розділів в загальноосвітній школі, методика вивчення творчості письменника, творчі завдання, методи, прийоми засвоєння української літератури тощо.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає розв'язання студентами проблеми, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці та вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування. Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект, який формулюється двоступенево: перша частина – у вигляді суспільної корисності; друга – у вигляді користі для учня або групи учнів з урахуванням їх вікових або індивідуальних особливостей.

Мета дослідження є визначенням авторської стратегії в одержанні нових знань про об'єкт і предмет дослідження. Мета дослідження може бути пов'язана зокрема:

- з обґрунтуванням нової системи засобів, спрямованих на розв'язання певного наукового завдання;

- з обґрунтуванням методичного підходу та перевіркою його ефективності на практиці;
- з обґрунтуванням можливості виявлення нових ознак як загального, так і часткового плану у внутрішній організації серії конкретних фактів, що аналізуються;
- із розробкою комплексу певних передумов, необхідних для розв'язання наукових завдань.

Визначення завдань дослідження

Завдання дослідження, конкретизуючи загальну його мету, чітко позначають етапи наукового пошуку в досягненні мети. Передусім формулюються завдання, пов'язані із виявленням найсуттєвіших ознак і внутрішньої структури об'єкта дослідження. Виділяються завдання, зорієнтовані на:

- вирішення певних теоретичних питань, загальної програми дослідження (виявлення сутності окремих понять, явищ, процесів; визначення параметрів і рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів інтерпретації тощо);
- характеристику нового розв'язання певної наукової проблеми;
- обґрунтування, виявлення системи конкретних засобів, необхідних для розв'язання наукової проблеми й організації їх експериментальної перевірки;
- розробка рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження.

Весь комплекс завдань – це алгоритм конкретної програми дослідження, зумовлений логікою етапів певного наукового пошуку.

Вибір методів дослідження

Методи дослідження в педагогіці – це прийоми, процедури й операції емпіричного та теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної дійсності. У найбільш загальному розумінні метод – це шлях, спосіб досягнення поставленої мети та завдань дослідження. Він відповідає на запитання: *як пізнавати?*

Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватися на двох рівнях: *емпіричному* (коли здійснюється процес накопичення фактів) і *теоретичному* (на якому здійснюється узагальнення знань), то відповідно до цих рівнів, загальні методи пізнання умовно діляться на три групи:

Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент.

Методи теоретичного дослідження: ідеалізація (мислительний акт, пов'язаний з утворенням понять про об'єкти), формалізація (пізнання об'єктів шляхом відображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучної мови), логічні й історичні (дозволяють відтворити досліджуваний об'єкт у всій його об'єктивній конкретності, уявити та зрозуміти його в розвитку) методи.

Методи, що можуть бути застосовані на емпіричному та теоретичному рівнях: абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання.

Для розв'язання поставлених завдань курсової роботи з методики навчання української літератури може використовуватися комплекс таких *методів дослідження:*

- *емпіричні:* бесіди з учителями й учнями; тестування вчителів-словесників й учнів певних класів з метою діагностування рівня сформованості літературних, мовленнєвих умінь і навичок; педагогічні спостереження й аналіз уроків літератури; аналіз творчих робіт, усних і письмових відповідей учнів; моделювання уроків для певних класів за визначеним розділом з метою посилення їх окремо взятого аспекту дослідження; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний);

- *теоретичні:* вивчення й аналіз літературознавчої, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури з проблеми дослідження; ретроспективний і прогностичний аналіз навчальних програм, шкільних підручників і методичних посібників з літератури; теоретичне узагальнення педагогічного досвіду з означуваної проблеми; розробка змісту та системи роботи над

збагаченням словникового запасу учнів; статистична обробка, порівняльна характеристика результатів традиційного та дослідного навчання.

Опрацювання наукових джерел

Укладання попереднього бібліографічного списку

Під час укладання бібліографічного списку необхідно звертати увагу на різноманітні публікації: монографії, автореферати дисертацій, періодичні видання (газети, журнали), збірники наукових праць. Варто з'ясувати коло методистів, які вивчали питання, пов'язані з обраною студентом темою дослідження.

Для пошуку літератури використовуються каталоги бібліотек (систематичні, предметні, алфавітні), реферативні журнали тощо. Знайомитися з літературою варто починати з найновіших публікацій (зворотно-хронологічний підхід): зміст видань останніх років охоплює матеріали попередніх методичних розробок.

Вивчення літератури варто починати з праць, де проблема відображається в цілому, а потім перейти до вузьких досліджень. Починати ознайомлення з посібниками, монографіями тощо треба з титульного аркуша, з'ясувавши, де, ким, коли вони були видані.

Читаючи видання, треба уважно стежити за ходом авторської думки, відрізняти головні положення від доказів й ілюстративного матеріалу. З'ясувавши ідею та аргументи, якими автор її доводить, варто виписати всі необхідні цитати, факти, умови, аргументи, якими оперує автор, доводячи основну ідею статті.

Під час опрацювання відібраної літератури необхідно робити бібліографічні картки стандартного розміру (125 на 75 мм) з картону та записувати на них загальні відомості про публікацію. На кожній картці робиться один або кілька записів, але таких, що стосуються однієї проблеми, питання, теми. Послідовність запису у бібліографічній картці така:

- 1) прізвище та ініціали автора (авторів, якщо їх кілька);
- 2) назва праці без скорочень і змін;

3) вихідні дані (місто видання, назва видавництва, рік видання, кількість сторінок);

4) скорочений запис бібліографічних даних для зручності роботи.

Зразок бібліографічної картки

Микитюк В.	Методика тестування знань та умінь з української літератури	Львів:ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 224 с.	Микитюк 2015: 58
------------	---	--	------------------

Реферування прочитаної літератури

Працюючи з книгою або статтею, важливо переконатися у доцільності її використання. Як правило, зробити це допоможе анотація або передмова, вміщена в цьому джерелі Читання має супроводжуватися записом прочитаного, а виписки можна використовувати як цитати для обґрунтування тієї чи іншої думки виконавця. Слід пам'ятати, що цитування без посилань на автора є плагіатом і карається законом як порушення авторських прав.

Виписки слід робити на спеціальних картках з одного боку аркуша, а другий залишати для різних поміток, доповнень. Картки для реферування прочитаної літератури мають, як правило, розмір стандартного аркуша паперу (210 на 300 мм). Заголовок позначається так, як і на бібліографічних картках. Призначення картки для реферування різнопланове: запис цитат, виклад тексту своїми словами, фіксація окремих даних тощо.

Різні види карток допоможуть тематично згрупувати такі записи, об'єднати їх за хронологією розвитку ідей, за спільністю чи відмінністю висвітлення окремих питань тощо.

Складену з теми роботи картотеку необхідно дати на перегляд науковому керівникові, який порекомендує праці, котрі необхідно вивчити насамперед, а також ті, які слід вилучити з картотеки або включити до неї.

Після конспектування матеріалу необхідно перечитати його знову, щоб склалося цілісне уявлення про предмет вивчення. Усі зібрані матеріали мають бути критично проаналізовані, а не просто перелічені автори та їх погляд. Критерії такого аналізу запропоновані С.Ніколаєвою:

- основна ідея автора публікації, його наукова позиція;
- відмінність цього погляду від інших;
- сутність полеміки автора з іншими методистами;
- фундаментальні положення теорії;
- невисвітлені питання;
- перспективні напрями подальших досліджень;
- положення, які викликають сумнів.

Отже, накопиченню матеріалів у процесі критичного аналізу допомагають: складання картотеки (бібліографічної, реферативної), конспектування (детальний виклад змісту інформації); витяги (скорочення або повний виклад змісту окремих фрагментів з літератури); анотування (характеристика публікації щодо її змісту, спрямування, форми тощо); словник термінів; папки з інформацією з окремих питань (окремі аркуші з описом певних публікацій).

1.4. Зміст курсової роботи

Успішне виконання курсової роботи залежить значною мірою і від техніки письмового викладу студентом результатів власного дослідження. Тому перед безпосереднім написанням курсової роботи автор повинен глибоко продумати план, композицію викладу матеріалу, а також ознайомитися із вимогами щодо змісту та технічного оформлення курсових робіт з методики навчання української літератури. Цей вид роботи доцільно спочатку готувати у попередньому (чорновому) варіанті. До остаточного тексту курсової роботи вносяться всі зміни, запропоновані науковим керівником.

Готуючись до *написання тексту курсової роботи*, доцільно ще раз уважно прочитати її назву, що містить проблему. Проаналізований і систематизований матеріал викладається

відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів (параграфів). Кожний розділ висвітлює самостійне питання, а підрозділ (параграф) – окрему частину цього питання.

Основна частина (*назва першого розділу; назва другого розділу*) курсової роботи складається із розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають із нової сторінки. Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом обраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюють короткі висновки, що дає змогу вивільнити загальні висновки від зайвих подробиць. Основна частина поділяється на теоретичні та практичні розділи.

Теоретичний розділ (перший розділ) включає аналіз опрацьованої наукової літератури відповідно до завдань дослідження, а також певні авторські висновки з вивченням перспектив подальших дослідних пошуків. Студент шляхом огляду літератури окреслює основні етапи становлення та висвітлення проблеми, визначає своє місце у її розв'язанні, виявляючи ті питання, які залишилися нез'ясованими.

Практичні розділи (може бути один практичний розділ) із вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора із виділенням того нового, що він вносить у розробку проблеми. Розробляється система методів і прийомів роботи або система уроків, що забезпечують ефективність вивчення теми. У таблиці подаються наслідки перевіркої роботи, проведеної студентом під час педагогічної практики в експериментальному класі. Для порівняння результатів перевірку роботу проводять також в іншому класі, який не працював за системою студента-практиканта (цей клас називають контрольним). Наслідки роботи також оформляють у таблиці. Порівняння цифрових даних результатів перевіркої роботи в експериментальному та контрольному класах свідчатиме про ступінь ефективності апробованої студентом методики вивчення теми.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому, починаючи працювати над розділом, треба відзначити його головну

ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами анкетування та експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Необхідно уникати безсистемного викладу фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не повинен суперечити іншому, а підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність. Кожний доказ має впливати з попереднього.

Щодо кожного розділу роботи необхідно зробити *висновки*, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи в цілому.

Достовірність висновків загалом підтверджується *вивченням практичного досвіду роботи* конкретних навчальних закладів, в яких проводиться дослідження. Оперативно і в повному обсязі зібрати практичний матеріал, узагальнити його та систематизувати допоможе оволодіння студентом основними методами дослідження: спостереженням, експериментом, бесідою, анкетуванням, інтерв'ю, математичними методами обробки кількісних даних, методом порівняльного аналізу тощо. Найкращих результатів можна досягти за допомогою комплексного використання цих методів, проте слід мати на увазі, що залежно від особливостей теми дослідження, специфіки предмета та конкретних умов окремі методи можуть набути переважного значення.

Накопичуючи та систематизуючи факти, треба вміти визначити їх достовірність і типовість, найсуттєвіші ознаки для наукової характеристики, аналізу, порівняння. Порівняльний аналіз допомагає виділити головне, типове в питаннях, що розглядаються, простежити зміни, що сталися в роботі культурологічних, інформаційних установ протягом останніх років, виявити закономірності, проаналізувати причини труднощів у їх функціонуванні, визначити тенденції та перспективи подальшого розвитку.

Таким чином, широке використання відомих у науці методів накопичення, вивчення, систематизації фактів та практичного досвіду

в цілому дасть змогу виконати основне завдання курсового дослідження.

1.5. Заключний етап у підготовці курсової роботи

На цьому етапі передбачається остаточне удосконалення студентом *вступу* та *висновків* до курсової роботи, оформлення *списку літератури* та *додатків*, *редагування тексту*, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, *оформлення титульної сторінки*, *змісту*, *переліку умовних позначень*, *символів*, *скорочень і термінів*.

Вступ доцільно писати після того, як написана основна частина курсової роботи. У вступі характеризується **стан досліджуваної проблеми** (на основі критичного аналізу психолого-педагогічної, літературознавчої та методичної літератури, вивчення практики її розв'язання), обґрунтовується **актуальність теми**, що вивчається, її **практична значущість**, пропонується **огляд літератури** з теми дослідження; визначаються **об'єкт, предмет, мета та завдання** дослідження; розглядаються **методи**, за допомогою яких воно проводилося; розкривається **структура роботи**. Якщо студент вирішив не торкатися деяких аспектів теми, він повинен зазначити про це у вступі.

Охарактеризувавши стан досліджуваної проблеми (на основі критичного аналізу психолого-педагогічної, літературознавчої та методичної літератури, вивчення практики її розв'язання), визначають актуальність теми курсової роботи з методики навчання української літератури.

Актуальність дослідження конкретної наукової проблеми зумовлюється соціальним замовленням (що відображено у відповідних державних документах), практичними завданнями певної галузі науки, необхідністю розширення сучасних уявлень про певні процеси чи явища, недостатнім рівнем розробки окремих аспектів наукової проблеми.

Обов'язковою частиною вступу є огляд літератури з теми дослідження, в який включають найбільш цінні, актуальні роботи (10-15 джерел). Огляд має бути систематизований аналізом теоретичної, методичної та практичної новизни, значущості, переваг і недоліків розглянутих робіт, які доцільно згрупувати таким чином:

- роботи, що висвітлюють історію розвитку проблем;
- теоретичні роботи, які повністю присвячені темі;
- роботи, що розкривають тему частково.

В огляді не слід наводити повний бібліографічний опис публікацій, що аналізуються, достатньо назвати автора та назву, а поруч у дужках проставити порядковий номер бібліографічного запису цієї роботи в списку літератури. Закінчити огляд треба коротким висновком про рівень з'ясування в літературі основних аспектів теми.

Логічним завершенням курсової роботи є висновки. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного функціонування культурологічних і документальних систем, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи та висновків, зроблених у розділах.

Список опрацьованої літератури складається на основі робочої картотеки та відображає обсяг використаних джерел і ступінь вивченості досліджуваної теми. Список використаної літератури становить зведений перелік тих джерел, які послужили методологічною, спеціальною теоретичною і науково-методичною опорою під час виконання курсової роботи. До списку літератури включаються лише ті праці, які згадувалися або використовувалися в роботі. Цей список літератури свідчить про обсяг опрацьованих автором курсової роботи наукових джерел, рівень вивчення ним досліджуваної проблеми та навички роботи із літературознавчою

літературою. На наукові джерела, що подані в бібліографії, повинні бути посилання в тексті курсової роботи. Усі наукові праці подаються в алфавітному порядку та мають бути оформлені з урахуванням усіх сучасних вимог до бібліографічного опису. У списку наукової літератури мають переважати нові видання.

Завершуючи написання курсової роботи, необхідно систематизувати ілюстративний матеріал. Ілюстрації можна подавати у тексті або оформляти у вигляді *додатків*.

За необхідності до додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприймання роботи:

- експериментальні матеріали;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- картки;
- конспекти уроків;
- методичні розробки;
- тести, алгоритми;
- методичні рекомендації тощо.

Усі додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки, мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої, симетрично відносно тексту, сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і буква, що позначає додаток.

Титульна сторінка (додаток А) курсової роботи містить назву міністерства, найменування вищого навчального закладу та кафедри, де виконувалася робота, повну назву теми курсової роботи, прізвище, ім'я та по батькові студента із зазначенням факультету, на якому він навчається та спеціальності, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника, місто та рік виконання роботи.

Зміст курсової роботи (додаток Б) подають на початку роботи. У ньому зазначаються назви та номери початкових сторінок усіх

розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури тощо.

У змісті й основному тексті назви розділів друкуються великими літерами симетрично до тексту. Назви підрозділів (параграфів) друкуються з абзацу маленькими літерами. Назві параграфа передуює його номер, який складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу. Після кожної цифри має стояти крапка (1.2.).

Нумерація розділів, підрозділів (параграфів) – арабська (1,2, ...). Номери розділів можуть вказуватися окремим рядком над відповідним заголовком (РОЗДІЛ 1), після номера крапка не ставиться. Якщо назва розділу пишеться в одному рядку із номером цього розділу, тоді після номера ставиться крапка (РОЗДІЛ 1.):

РОЗДІЛ 1

(назва пишеться великими буквами)

1.1. (Назва підрозділу)

1.2. (Назва підрозділу)

РОЗДІЛ 2

(назва пишеться великими буквами)

2.1. (Назва підрозділу)

2.2. (Назва підрозділу)

Такі частини роботи, як вступ, висновки, список використаних джерел не нумеруються. У кінці назв структурних частин крапки не ставляться.

Якщо у роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то такий *перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів* може бути подано окремим списком, який розміщують перед вступом.

1.6. Правила технічного оформлення курсової роботи. Загальні вимоги

Курсову роботу друкують машинописним способом, за допомогою комп'ютера або пишуть від руки на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 інтервал до тридцяти рядків на сторінці. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм.

Обсяг її повинен становити: 25-30 машинописних сторінок або 35-40 рукописних сторінок.

Усі сторінки мають бути зброшуровані та переплетені або вкладені у папку.

Текст роботи необхідно друкувати або писати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – по 20 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, рядки – чорного кольору. Якщо робота виконується від руки особисто автором, колір чорнила може бути чорним або синім, а розмір рукописних літер повинен бути не менше 2,5 мм.

Текст основної частини поділяють на розділи, підрозділи, пункти, підпункти.

Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць тощо подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою роботи є титульна, яка включається до загальної нумерації сторінок курсової. На титульній сторінці номер не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті.

Ілюстрації

Кожна ілюстрація, яка подається безпосередньо у роботі чи додатках до неї, повинна мати точну та коротку назву, що вказується

після номера ілюстрації. В окремих випадках ілюстрації доповнюють необхідними поясненнями.

Таблиці

Цифровий матеріал зазвичай має оформлятися у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують чи записують симетрично до тексту. Назву та слово «Таблиця» починають з великої літери.

Заголовки граф повинні починатися також із великої літери, підзаголовки – з маленької, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо є самостійними.

Запис цифр у таблицях виконується за такими правилами:

- кожній із граф класи чисел повинні знаходитися один під іншим;
- частини цілого повинні виражатися десятковими дробами;
- в одній і тій самій графі усі числові величини повинні мати однакову кількість десяткових знаків (на місці відсутніх значущих цифр ставляться нулі, наприклад: «5,38», «4,80»);
- якщо цифрові або інші дані у якому-небудь рядку таблиці не подаються, то в ньому ставлять (-).

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. Якщо вона складається із великої кількості рядків, то її можна переносити на інший аркуш. Над перенесеною частиною таблиці зазначають: *Продовж, табл. 1.*

Посилання

Під час написання курсової роботи студент має посилатися на наукові джерела, ідеї, висновки на яких ґрунтується дослідження, або на матеріали, окремі результати, які наводяться у роботі. Якщо використовують відомості з монографій, оглядових статей тощо з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок того видання, до якого зверталися. У тексті роботи посилання потрібно зазначати порядковим номером за переліком у списку опрацьованої літератури. Цей номер, а також

через кому номер сторінки (-ок), на якій (-их) має знаходитися цитований матеріал, подається у квадратних дужках, наприклад, [14, с. 48] або [14, с. 48-57]. Якщо якась робота описується повністю, то у дужках зазначається тільки її порядковий номер, наприклад, «... у працях...»[1].

Такий спосіб посилення дозволяє значно зекономити обсяг тексту роботи, оскільки не виникає необхідність виноска на сторінках. Оформлення посилення на певне видання має відповідати його бібліографічному опису за списком опрацьованої літератури.

Список використаної літератури (Додаток Е)

До списку включається вся опрацьована автором курсової роботи література незалежно від того, де вона надрукована: в окремому виданні, у збірнику, журналі, газеті тощо, а також без уваги на те, є чи нема у тексті роботи посилення на праці, що були використані автором під час роботи над темою.

Літературу необхідно розміщувати у списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Якщо наводяться кілька праць одного автора, то їх треба подавати за хронологією. У списку використовується загальна нумерація використаної літератури, а не нумерація за розділами. Відомості про праці, які включені до списку, необхідно подавати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв.

Додатки

Додатки оформляють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку посилення у тексті.

Кожен додаток повинен починатися із нової сторінки, обов'язково мати заголовок, розміщений симетрично до тексту та надрукований або написаний угорі малими літерами із першої великої букви. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої розміщують слово «Додаток А». Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад: додаток А, додаток Б.

1.7. захист курсової роботи з методики навчання української літератури

Курсові роботи, які за висновком наукового керівника заслуговують позитивної оцінки, рекомендуються до захисту. Захист курсової роботи відбувається у встановлений деканатом (директоратом) термін у присутності комісії (провідних викладачів кафедри) і студентів.

Під час захисту студент має назвати тему та мету дослідження, обґрунтувати її актуальність, повідомити структуру роботи та стисло викласти її зміст. Особливу увагу необхідно звернути на практичну частину роботи, власне на результати виконання дослідного завдання та методичні розробки. Виступ завершається формулюванням висновків, рекомендацій.

Готуючи свій виступ, варто звернути увагу на наступне:

- дотримання регламенту під час виступу (до 10 хвилин);
- стислий виклад положень і думок;
- логічний перехід від однієї частини до іншої;
- літературне мовлення, виразність, стилістична вправність;
- використання необхідної наочності, технічних засобів

навчання.

У процесі захисту виступаючий має відповідати на запитання і зауваження присутніх.

За результатами захисту курсової роботи виставляється оцінка, яка заноситься до екзаменаційної відомості та залікової книжки.

Об'єктом оцінювання є структурні компоненти науково-дослідної діяльності, а саме:

- *змістовий компонент*: знання про об'єкт дослідження (уявлення, поняття, явище, засоби його перетворення, вимоги до результату; складники та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності тощо);

- *операційно-організаційний компонент* – дії, способи дій, діяльність: предметні (відповідно до програми); розумові (аналізувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати тощо); загальнонавчальні (планувати, організовувати, контролювати процес і результати виконання завдання, діяльності в цілому; вміння користуватися різними джерелами інформації). Підлягають аналізу й такі характеристики, як правильність і самостійність виконання в умовах новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові); отримання допомоги: практичної (спільне виконання, надання зразка, добір методичної літератури тощо); вербальної (повторний інструктаж, пояснення, підказка, неодноразові вказівки, зауваження тощо); загальної (стимулювання, підтримка, схвалення, активізація уваги); усвідомленість способу виконання – розуміння і словесне оформлення: відтворення (переказ, бездумне списування), пояснення, застосування в умовах новизни;

- *емоційно-мотиваційний компонент* – ставлення до навчання. Аналізуються такі характеристики: характер і сила (байдуже, недостатньо виразне та позитивне, зацікавлене, виразне й позитивне); дієвість (від споглядального (пасивного) до дієвого); сталість (від епізодичного до сталого).

Критерії оцінювання курсових робіт

Оцінка «А/ відмінно/ 90-100» виставляється у разі: відповідності змісту роботи темі дослідження; правильного оформлення наукового апарату дослідження; глибокого аналізу наукової літератури та авторських висновків; якісно підготовлених практичних розробок; успішного виконання завдань дослідження; дотримання всіх вимог щодо технічного й естетичного оформлення роботи та орфографічного стандарту; вдалої презентації роботи під час захисту.

- Оцінка «В/ дуже добре/ 82-89», «С/ добре/ 75-81» виставляється за наявності незначних недоліків у виконанні теоретичних і практичних завдань роботи та її оформленні.

- Оцінка «Д/ задовільно/ 69-74», «Е/ достатньо/ 60-68» виставляється за наявності суттєвих недоліків у виконанні практичної і теоретичної частин роботи та в її оформленні.

- Оцінка «FХ/ незадовільно, з правом повторного складання/ 35-59» виставляється у разі незадовільного виконання курсової роботи.

1.8. Теми курсових робіт з методики навчання української літератури

1. Проблемні завдання у процесі вивчення літератури.
2. Морально- етичне виховання учнів у процесі вивчення літератури рідного краю.
3. Методичні концепти уроків позакласного читання (5-8, 9-11 класи).
4. Особливості вивчення ліричних творів у школі.
5. Літературні ігри та вікторини на уроках літератури.
6. Місце літератури в системі морального й естетичного виховання учнів.
7. Міжпредметні зв'язки у процесі вивчення української літератури.
8. Розвиток пізнавальної активності й самостійності учнів у процесі вивчення літератури.
9. Вивчення мови і стилю письменника на уроках літератури у старших класах.
10. Патріотичне виховання учнів засобами художньої літератури.
11. Основні етапи роботи учнів над художнім твором.
12. Шляхи підвищення майстерності учителя-словесника.
13. Особливості вивчення біографії письменника у старших класах.
14. Вивчення оглядових тем з української літератури в старших класах.
15. Екранні та звукові посібники на уроках літератури.

16. Музика і живопис на уроках літератури.
17. Вивчення літературно-критичних статей на уроках літератури.
18. Формування теоретико-літературних понять в учнів (5-8; 9-11 класи).
19. Технічні засоби навчання на уроках літератури.
20. Методичні концепти роботи з книжкою у спадщині В.О.Сухомлинського.
21. Гендерна проблематика у творчості Лесі Українки.
22. Літературні вечори і ранки у школі.
23. Нетрадиційні форми проведення уроків літератури.
24. Літературні гуртки у школі.
25. Методика проведення факультативних занять з літератури.
26. Особливості вивчення епічних творів у школі.
27. Особливості вивчення драматичних творів у школі.
28. Позакласна і позашкільна робота з літератури.
29. Проблеми освіти і виховання у творах
(вказати автора).
30. Вивчення творчості в загальноосвітній школі.
31. Вивчення літератури рідного краю в школі.
32. Епістолярій як джерело вивчення життєвого і творчого шляху письменника в старших класах.
33. Художнє втілення образу матері в поемі Івана Драча «Чорнобильська мадонна».
34. Погляди на освіту в творах Б.Грінченка.
35. Словесні методи навчання на уроках української літератури.
36. Формування духовного світу старшокласників на уроках української літератури. (на матеріалі творчості.....).
37. Методика вивчення байки на уроках української літератури.
38. Самостійна робота на уроках української літератури в старших класах.
39. Особливості вивчення біографії письменника у 5-8 класах.

40. Формування естетичних уподобань школярів на уроках української літератури.
41. Літературні ігри на уроках української літератури.
42. Методичні концепти сучасного уроку літератури.
43. Вивчення давньої української літератури у взаємозв'язках з риторикою.
44. Проблемно-тематичний аналіз творчості на уроках української літератури.
45. Вивчення української літератури у взаємозв'язках із музикою.
46. Вивчення української літератури у взаємозв'язках із образотворчим мистецтвом.
47. Розвиток творчої діяльності старшокласників у процесі вивчення української літератури.
48. Виховання культури людських взаємин в учнів 5-8 класів у процесі вивчення літератури.
49. Використання творів живопису на уроках української літератури.
50. Використання відеофрагментів художніх творів на уроках української літератури.
51. Формування умінь аналізу художньої деталі літературного твору в учнів 5-7 класів.
52. Формування в старшокласників умінь аналізувати пейзаж у прозових творах.
53. Розвиток пізнавальної активності учнів 5-8 класів на уроках української літератури.
54. Методика вивчення публіцистичних творів у старших класах.
55. Розвиток читацьких умінь старшокласників у процесі вивчення української літератури.
56. Методика організації читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення епічних творів.
57. Формування національної самосвідомості старшокласників у процесі вивчення історичної прози.

58. Формування естетичних почуттів старшокласників на основі взаємодії мистецтв на уроках літератури.

59. Методика вивчення української казки на уроках літератури.

60. Методика вивчення творів української літератури в старших класах на тлі історичної епохи.

2. ВИМОГИ ДО МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ: НАПИСАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ, ЗАХИСТ, ОЦІНЮВАННЯ

2.1. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

В умовах переходу вищої школи на стандарти європейської освіти особливої ваги набуває проблема формування компетентного, творчого викладача. Кредитно-модульна система навчання передбачає оптимізацію освітнього процесу, посилення уваги до самостійної роботи магістрантів, їх самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення, дозволяє індивідуалізувати та диференціювати знання, забезпечити якість підготовки філологів до міжнародних стандартів.

Магістерська освітньо-професійна програма об'єднує однакові за обсягом складові – освітню й науково-дослідницьку. Зміст науково-дослідницької роботи магістранта визначається індивідуальним планом. Одночасно призначається науковий керівник, котрий повинен мати науковий ступінь і (або) вчене звання.

Підготовка магістра завершується захистом магістерської роботи на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

Магістерська робота – це самостійна науково-дослідницька робота, яка виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту та отримання академічного ступеня магістра. Основне завдання її автора – продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістерська робота з методики викладання української літератури у вищій школі сприяє поглибленому самостійному вивченню певної проблеми, виявляє нахили та наукові зацікавлення, виробляє у магістрантів вміння працювати з літературою, формує і вдосконалює дослідницькі навички, допомагає закріпити та практично використати знання із певного кола суміжних наук.

Написання магістерської роботи з методики викладання української літератури у вищій школі є складним і відповідальним

видом навчального заняття, що вимагає від магістрантів ґрунтовних знань з предмета, умінь критично оцінити використані джерела, вивчати й узагальнювати досвід роботи викладачів, удосконалювати свою педагогічну практику та здійснювати самостійні наукові дослідження.

Виконання магістерської роботи з методики викладання української літератури у вищій школі передбачає досягнення одночасно як навчальної, так і дослідницької мети, оскільки автор роботи, з одного боку, повинен продемонструвати повноту засвоєння навчального матеріалу, широту ознайомлення з літературою з певної проблеми, а з іншого – виявити вміння аналізувати конкретні літературознавчі та методичні факти, узагальнювати їх і робити обґрунтовані та правильні висновки. Отже, самостійна науково-дослідна робота покликана поглибити знання магістрантів з лекційного курсу методики викладання української літератури у вищій школі, сформувані такі уміння й навички:

1. **Методологічні:** здійснювати порівняльний аналіз дидактичних систем, їх методологічних засад, знати зміст новітніх педагогічних технологій; критично оцінювати та переосмислювати традиційні підходи, методи, засоби навчання; застосовувати набуті знання на лекційних, практичних, лабораторних заняттях з методики викладання української літератури у вищій школі.

2. **Конструктивно-планувальні:** створювати власні методичні розробки; конструювати оптимальну систему занять; складати плани-конспекти занять та серії практичних занять за темою з урахуванням різних умов навчання і рівня підготовки студентів; визначати цілі та завдання практикумів з літератури з урахуванням етапу навчання; обирати ефективні прийоми досягнення сформульованих цілей з урахуванням вікових особливостей студентів за етапом навчання; визначати методи та шляхи аналізу художнього твору, послідовність їх виконання згідно з етапами оволодіння літературознавчими вміннями та навичками, а також з урахуванням труднощів засвоєння навчального матеріалу та рівня підготовленості студентів; використовувати реальні та проектувати навчальні ситуації, а також

відповідний їм літературний матеріал для сприймання і засвоєння, проектувати та створювати необхідні наочні посібники для проведення лекційних, практичних занять; скласти план і сценарій позакласного заходу.

3. Організаційні: організувати виконання накресленого плану; забезпечувати активну діяльність студентів на практичних заняттях з української літератури; вносити методично виправдані корективи в плани занять з урахуванням умов навчання; навчати студентів найбільш раціональних прийомів самостійної роботи; раціонально поєднувати колективні й індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та етапу навчання; здійснювати різноманітні прийоми активізації студентів; методично доцільно використовувати традиційні наочні посібники, аудіовізуальні та візуальні технічні засоби навчання; організувати позакласні заходи з української літератури відповідно до складеного плану та сценарію.

4. Діагностичні: володіти навичками викладача-дослідника, прогнозіста, а саме: вивчати інтереси, здібності студентів; здійснювати діагностику колективу; здійснювати самоаналіз, самооцінку ефективності своїх занять та позааудиторних заходів; уміти об'єктивно оцінювати знання, навички, рівень навченості кожної особистості.

5. Розвивально-виховні: реалізувати загальноосвітній, розвивальний і виховний потенціал літературного матеріалу заняття або серії занять; формувати та розвивати інтелектуальну й емоційну сферу особистості студента, його пізнавальні інтереси; вирішувати засобами мови та літератури завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання.

6. Дослідницькі: вивчати ставлення студентів до навчального курсу та виявляти рівень сформованості їхніх фахових навичок і вмінь; проводити з урахуванням етапу навчання та спеціальності за якою навчаються студенти, методичний аналіз літературного матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння та добору оптимальних шляхів попередження помилок; проводити спостереження та комплексний аналіз відвіданих лекцій,

практичних занять з теоретичним обґрунтуванням різних сторін навчальної діяльності; спостерігати, аналізувати й узагальнювати досвід викладачів і студентів, переносити ефективні прийоми та форми роботи в практику своєї педагогічної діяльності; вивчати методичну літературу та теоретично осмислювати навчальний процес у формі виступів на методичних семінарах, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи нові форми та прийоми навчання.

Тематика магістерських робіт своїм змістом не виходить за межі програми з методики викладання української літератури й охоплює всі її основні розділи. Зміст магістерської роботи з методики викладання української літератури залежить від об'єкта дослідження, тобто від того, яка складова частина літературної освіти студентів стає предметом вивчення. Загальною умовою успішного виконання магістерської роботи на будь-яку тему є глибоке й усвідомлене розуміння сутності досліджуваного питання. Саме тому варто починати роботу із засвоєння програмового матеріалу з обраної теми, який подано в курсі методики викладання української літератури у вищій школі. Це дасть змогу скласти попередній план майбутньої роботи.

До магістерської роботи ставляться **основні вимоги**: актуальність тематики, відповідність її сучасному стану та перспективі розвитку вищої освіти; науковий виклад проблеми у всіх її аспектах – літературознавчому, психологічному, педагогічному, методичному; опис пропонованої методичної системи тощо; узагальнення результатів, обґрунтування висновків, практичних рекомендацій.

Для написання магістерської роботи необхідно чітко уявляти її структуру.

Структура магістерської роботи:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- розділи і підрозділи основної частини;
- висновки;

- список опрацьованої літератури;
- додатки (за необхідності).

На особливу увагу заслуговує визначення теоретичного підходу до розв'язання проблеми та розробка методики її дослідження. Усі складові магістерської роботи мають бути взаємопов'язаними між собою та розкривати зв'язок методики як науки з практикою вивчення української літератури у вищій школі.

Обсяг магістерської роботи – має бути в межах 70-90 сторінок комп'ютерного набору без урахування додатків і списку використаних джерел.

Раціонально організувати роботу, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко і своєчасно розробити обрану тему допоможе алгоритм написання курсової роботи. Він дисциплінує виконавця, лімітує термін, відведений на вибір теми та аналіз літератури з теми дослідження, написання, оформлення і захист кваліфікаційного дослідження (див. рис.1).

Виконання магістерської роботи здійснюється відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, деканатом (директоратом). Кожний магістрант отримує завдання на магістерську роботу.

Рис. 3.1. Алгоритм виконання кваліфікаційної роботи

2.2. Процес роботи над дослідженням поділяється на три основні етапи:

1) *підготовчий етап* (вибір теми, з'ясування об'єкта та предмета дослідження, визначення мети і завдань дослідження, біб-

ліографічний пошук і вивчення літератури з проблеми, складання плану роботи, вивчення досвіду роботи);

2) *етап роботи над змістом* (написання вступу й основного тексту, формулювання висновків і рекомендацій, оформлення списку використаних джерел і додатків);

3) *заключний етап* (удосконалення вступу та висновків до магістерської роботи, оформлення списку літератури та додатків, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, оформлення титульної сторінки, змісту, переліку умовних позначень, символів, скорочень, рецензування роботи, підготовка до захисту, захист роботи).

Підготовка дослідження вимагає наполегливості, систематичності в праці упродовж навчального семестру, року.

Підготовчий етап до написання магістерської роботи

Цей етап починається з вибору теми дослідження, її осмислення та обґрунтування.

Вибір теми дослідження

З переліку тем, запропонованих кафедрою, магістрант вибирає ту, яка найповніше відповідає його навчально-практичним інтересам і схильностям. Перевага надається темі, під час розробки якої магістрант може виявити максимум власної творчості й ініціативи.

З цією метою необхідно ознайомитися з тематикою магістерських робіт. Під час вибору теми слід з'ясувати її актуальність, наявність спеціальної літератури, методичних матеріалів для аналізу. Вибрана тема має бути зареєстрована у викладача, який керує магістерськими роботами.

Науково-дослідна робота магістрантів виконується під безпосереднім керівництвом викладача. На вступній консультації магістрант одержує загальні настанови щодо роботи над темою: визначається обсяг матеріалу, який стане предметом дослідження, з'ясовується актуальність обраної проблеми, мета та поетапні

завдання наукового пошуку, окреслюється попередній план і з'ясовується наявність спеціальної літератури.

З'ясування об'єкта, предмета та мети дослідження

Під час з'ясування об'єкта, предмета та мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними та темою магістерської роботи є системні логічні зв'язки. **Об'єктом дослідження** є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. **Предмет дослідження** – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в цій роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт.

Визначаючи об'єкт, необхідно знайти відповідь на запитання: *що розглядається?* Разом з тим предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті вимагає наукового пояснення.

Об'єктом дослідження з методики викладання української літератури можуть бути: процес формування в студентів понять про методи літературознавчого та шкільного аналізу художнього твору, літературний розвиток студентів, навчально-виховний процес, у якому функціонують ті факти, що є предметом дослідження.

Предметом дослідження магістерських робіт з методики викладання української літератури у вищій школі можуть бути: методика опрацювання певних літературних явищ, методика вивчення творчості певного письменника, методичні концепти компаративного аналізу художнього твору тощо.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає розв'язання магістрантами проблеми, яка відображає суперечність між типовим

станом об'єкта дослідження в реальній практиці та вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування. Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект, який формулюється двоступенево: перша частина – у вигляді суспільної корисності; друга – у вигляді користі для студента або групи студентів з урахуванням їх спеціальності, вікових або індивідуальних особливостей.

Мета дослідження є визначенням авторської стратегії в одержанні нових знань про об'єкт і предмет дослідження. Мета дослідження може бути пов'язана зокрема:

- з обґрунтуванням нової системи засобів, спрямованих на розв'язання певного наукового завдання;
- з обґрунтуванням методичного підходу та перевіркою його ефективності на практиці;
- з обґрунтуванням можливості виявлення нових ознак як загального, так і часткового плану у внутрішній організації серії конкретних фактів, що аналізуються;
- із розробкою комплексу певних передумов, необхідних для розв'язання наукових завдань.

Визначення завдань дослідження

Завдання дослідження, конкретизуючи загальну його мету, чітко позначають етапи наукового пошуку у досягненні мети. Передусім формулюються завдання, пов'язані із виявленням найсуттєвіших ознак і внутрішньої структури об'єкта дослідження. Виділяються завдання, зорієнтовані на:

- вирішення певних теоретичних питань, загальної програми дослідження (виявлення сутності окремих понять, явищ, процесів; визначення параметрів і рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів інтерпретації тощо);
- характеристику нового розв'язання певної наукової проблеми;

- обґрунтування, виявлення системи конкретних засобів, необхідних для розв'язання наукової проблеми та організації їх експериментальної перевірки;
- розробка рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження.

Весь комплекс завдань – це алгоритм конкретної програми дослідження, зумовлений логікою етапів певного наукового пошуку.

Вибір методів дослідження

Методи дослідження в педагогіці – це прийоми, процедури й операції емпіричного та теоретичного пізнання і вивчення явищ педагогічної дійсності. У найбільш загальному розумінні метод – це шлях, спосіб досягнення поставленої мети та завдань дослідження. Він відповідає на запитання: *як пізнавати?*

Виходячи з того, що кожне наукове дослідження може відбуватися на двох рівнях: *емпіричному* (коли здійснюється процес накопичення фактів) і *теоретичному* (на якому здійснюється узагальнення знань), то відповідно до цих рівнів, загальні методи пізнання умовно діляться на три групи:

Методи емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент.

Методи теоретичного дослідження: ідеалізація (мислительний акт, пов'язаний з утворенням понять про об'єкти), формалізація (пізнання об'єктів шляхом відображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучної мови), логічні й історичні (дозволяють відтворити досліджуваний об'єкт у всій його об'єктивній конкретності, уявити та зрозуміти його в розвитку) методи.

Методи, що можуть бути застосовані на емпіричному та теоретичному рівнях: абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання.

Для розв'язання поставлених завдань магістерської роботи з методики викладання української літератури може використовуватися комплекс таких *методів дослідження:*

емпіричні: бесіди з викладачами й студентами; тестування викладачів і студентів з метою діагностування рівня сформованості певних умінь і навичок; педагогічні спостереження й аналіз занять з української літератури; аналіз творчих робіт, усних і письмових відповідей студентів; моделювання занять за визначеним навчальним розділом з метою посилення їх окремо взятого аспекту дослідження; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний);

теоретичні: вивчення та аналіз літературознавчої, психолого-педагогічної й навчально-методичної літератури з проблеми дослідження; ретроспективний та прогностичний аналіз навчальних програм, підручників і навчальних посібників з української літератури ; теоретичне узагальнення педагогічного досвіду з означуваної проблеми; розробка змісту та системи роботи над вивченням рівня літературної компетентності студентів певної спеціальності; статистична обробка й порівняльна характеристика результатів традиційного та дослідного навчання.

Опрацювання наукових джерел

Укладання попереднього бібліографічного списку

Під час укладання бібліографічного списку необхідно звертати увагу на різноманітні публікації: монографії, дисертації, автореферати дисертацій періодичні видання (газети, журнали), збірники наукових праць. Варто з'ясувати коло методистів, які вивчали питання, пов'язані з обраною темою дослідження.

Для пошуку літератури використовуються каталоги бібліотек (систематичні, предметні, алфавітні), реферативні журнали тощо. Знайомитися з літературою варто починати з найновіших публікацій (зворотно-хронологічний підхід): зміст видань останніх років охоплює матеріали попередніх методичних розробок.

Вивчення літератури варто починати з праць, де проблема відображається в цілому, а потім перейти до вузьких досліджень.

Починати ознайомлення з посібниками, монографіями тощо треба з титульного аркуша, з'ясувавши, де, ким, коли вони були

видані. Необхідно переглянути зміст, який розкриває структуру видання, наповнення його розділів, вернутися до передмови, де розкрито його призначення, завдання, поставлені автором.

Читаючи видання, треба уважно стежити за ходом авторської думки, вміти відрізняти головні положення від доказів й ілюстративного матеріалу. З'ясувавши ідею та аргументи, якими автор її доводить, варто виписати всі необхідні цитати, факти, умови, аргументи, якими оперує автор, доводячи основну ідею статті.

Під час опрацювання дібраної літератури необхідно робити бібліографічні картки стандартного розміру з картону і записувати на них загальні відомості про публікацію. На кожній картці робиться один або кілька записів, але таких, що стосуються однієї проблеми, питання, теми. Послідовність запису у бібліографічній картці така:

- 1) прізвище й ініціали автора (авторів, якщо їх кілька);
- 2) назва праці без скорочень і змін;
- 3) вихідні дані (місто видання, назва видавництва, рік видання, кількість сторінок);
- 4) скорочений запис бібліографічних даних для зручності роботи.

Реферування прочитаної літератури

Працюючи з книгою або статтею, важливо переконатися у доцільності її використання. Як правило, зробити це допоможе анотація або передмова, вміщена в цьому джерелі.

Читання має супроводжуватися записом прочитаного, а виписки можна використовувати як цитати для обґрунтування тієї чи іншої думки виконавця. Слід пам'ятати, що цитування без посилань на автора є плагіатом і карається законом як порушення авторських прав.

Виписки слід робити на спеціальних картках з одного боку аркуша, а другий залишати для різних поміток, доповнень. Картки для реферування прочитаної літератури мають, як правило, розмір стандартного аркуша паперу (210мм на 300мм). Заголовок

позначається так, як і на бібліографічних картках. Призначення картки для реферування різнопланове: запис цитат, виклад тексту своїми словами, фіксація окремих даних тощо.

Обидва види карток допоможуть тематично згрупувати такі записи, об'єднати їх за хронологією розвитку ідей, за спільністю чи відмінністю висвітлення окремих питань тощо.

Складену з теми роботи картотеку необхідно дати на перегляд науковому керівникові, який порекомендує праці, котрі необхідно вивчити в першу чергу а також ті, які слід вилучити з картотеки або включити до неї.

Після конспектування матеріалу необхідно перечитати його знову, щоб склалося цілісне уявлення про предмет вивчення. Усі зібрані матеріали мають бути критично проаналізовані, а не просто перелічені автори та їх погляд. Критерії такого аналізу запропоновані С. Ніколаєвою:

- основна ідея автора публікації, його наукова позиція;
- відмінність цього погляду від інших;
- сутність полеміки автора з іншими методистами;
- фундаментальні положення теорії;
- невисвітлені питання;
- перспективні напрями подальших досліджень;
- положення, які викликають сумнів.

Отже, накопиченню матеріалів у процесі критичного аналізу допомагають: складання картотеки (бібліографічної, реферативної), конспектування (детальний виклад змісту інформації); витяги (скорочення або повний виклад змісту окремих фрагментів з літератури); анотування (характеристика публікації з точки зору її змісту, спрямування, форми тощо); словник термінів; папки з інформацією з окремих питань (окремі аркуші з описом певних публікацій).

2.3. Зміст магістерської роботи

Успішне виконання магістерської роботи залежить значною мірою від техніки письмового викладу магістрантом результатів власного дослідження. Тому перед безпосереднім написанням роботи автор повинен глибоко продумати план, композицію викладу матеріалу, а також ознайомитися із вимогами щодо змісту та технічного оформлення магістерських робіт з методики викладання української літератури у вищій школі. Цей вид роботи доцільно спочатку готувати в попередньому (чорновому) варіанті. До остаточного тексту магістерської роботи вносяться всі зміни, запропоновані науковим керівником.

Готуючись до **викладення тексту магістерської роботи**, доцільно ще раз уважно прочитати її назву, що містить проблему, яка розкривається. Проаналізований і систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів (параграфів). Кожний розділ висвітлює самостійне питання, а підрозділ (параграф) – окрему частину цього питання.

Основна частина (*назва першого розділу; назва другого розділу*) магістерської роботи складається із розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожний розділ починають із нової сторінки.

Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом обраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюють короткі висновки, що дає змогу вивільнити загальні висновки від зайвих подробиць. Основна частина поділяється на теоретичні та практичні розділи.

Теоретичний розділ (перший розділ) включає аналіз опрацьованої наукової літератури відповідно до завдань дослідження, а також певні авторські висновки з вивченням перспектив подальших дослідних пошуків. Магістрант шляхом огляду літератури окреслює основні етапи становлення й висвітлення проблеми, визначає своє

місце у її розв'язанні, виявляючи ті питання, які залишилися нез'ясованими.

Практичні розділи (може бути один практичний розділ) із вичерпною повнотою викладають результати власних досліджень автора із виділенням того нового, що він вносить у розробку проблеми. Розробляється система методів і прийомів роботи або система занять, що забезпечують ефективність вивчення теми. У таблиці подаються наслідки перевірної роботи, проведеної магістрантом під час педагогічної практики в експериментальній групі. Для порівняння результатів перевірну роботу проводять також в іншій групі, яка не працювала за системою магістранта-практиканта (цю групу студентів називають контрольною). Наслідки роботи також оформляють у таблиці. Порівняння цифрових даних результатів перевірної роботи в експериментальній і контрольній групах свідчатиме про ступінь ефективності апробованої магістрантом методики вивчення певної теми.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому, починаючи працювати над розділом, треба відзначити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами анкетування та експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Необхідно уникати безсистемного викладу фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Думки мають бути пов'язані логічно, увесь текст підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не повинен суперечити іншому, а має підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність. Кожний доказ має впливати з попереднього.

Щодо кожного розділу роботи необхідно зробити **висновки**, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи в цілому.

Достовірність висновків загалом підтверджується вивченням практичного досвіду роботи конкретних навчальних закладів, в яких проводиться дослідження. Оперативно та в повному обсязі зібрати практичний матеріал, узагальнити його та систематизувати допоможе

оволодіння основними методами дослідження: спостереженням, експериментом, бесідою, анкетуванням, інтерв'ю, математичними методами обробки кількісних даних, методом порівняльного аналізу тощо. Найкращих результатів можна досягти за комплексного використання цих методів, проте слід мати на увазі, що залежно від особливостей теми дослідження, специфіки предмета та конкретних умов окремі методи можуть набути вагомого значення.

Накопичуючи та систематизуючи факти, треба вміти визначити їх достовірність і типовість, найсуттєвіші ознаки для наукової характеристики, аналізу, порівняння. Порівняльний аналіз допомагає виділити головне, типове в питаннях, що розглядаються, простежити зміни, що сталися в роботі культурологічних, інформаційних установ протягом останніх років, виявити закономірності, проаналізувати причини труднощів у їх функціонуванні, визначити тенденції та перспективи подальшого розвитку.

Таким чином, широке використання відомих у науці методів накопичення, вивчення, систематизації фактів та практичного досвіду в цілому дасть змогу виконати основне завдання магістерського дослідження: поєднати різні роз'єднані знання у цілісну систему, вивести певні закономірності, визначити подальші тенденції розвитку теорії та практики відповідної сфери діяльності.

2.4. Заключний етап у підготовці магістерської роботи

На цьому етапі передбачається остаточне удосконалення магістрантом *вступу* та *висновків* до магістерської роботи, оформлення *списку літератури* та *додатків, редагування тексту*, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, *оформлення титульної сторінки, змісту, переліку умовних позначень, символів, скорочень і термінів*.

Вступ доцільно писати після того, як написана основна частина магістерської роботи. У вступі характеризується *стан досліджуваної проблеми* (на основі критичного аналізу психолого-педагогічної, лінгвістичної та методичної літератури, вивчення практики її

розв'язання), обґрунтовується *актуальність теми*, що вивчається, її *практична значущість*; пропонується *огляд літератури* з теми дослідження; визначаються *об'єкт, предмет, мета і завдання* дослідження; розглядаються *методи*, за допомогою яких воно проводилося; розкривається *структура роботи*. Якщо магістрант вирішив не торкатися деяких аспектів теми, він повинен зазначити про це у вступі.

Охарактеризувавши стан досліджуваної проблеми (на основі критичного аналізу психолого-педагогічної, літературознавчої та методичної літератури, вивчення практики її розв'язання), визначають актуальність теми магістерської роботи з методики викладання української літератури у вищій школі.

Актуальність дослідження конкретної наукової проблеми зумовлюється соціальним замовленням (що відображено у відповідних державних документах), практичними завданнями певної галузі науки, необхідністю розширення сучасних уявлень про певні процеси чи явища, недостатнім рівнем розробки окремих аспектів наукової проблеми.

Обов'язковою частиною вступу є огляд літератури з теми дослідження, в який включають найбільш цінні, актуальні роботи (10-15 джерел). Огляд має бути систематизований аналізом теоретичної, методичної й практичної новизни, значущості, переваг та недоліків розглядуваних робіт, які доцільно згрупувати таким чином: роботи, що висвітлюють історію розвитку проблеми; теоретичні роботи, які повністю присвячені темі; роботи, що розкривають тему частково.

В огляді не слід наводити повний бібліографічний опис публікацій, що аналізуються, достатньо назвати автора й назву, а поруч у дужках проставити порядковий номер бібліографічного запису цієї роботи в списку літератури. Закінчити огляд треба коротким висновком про рівень з'ясування в літературі основних аспектів теми.

Логічним завершенням магістерської роботи є **висновки**. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій.

Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного функціонування культурологічних і документальних систем, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до заключної частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Список опрацьованої літератури (додаток Е) складається на основі робочої картотеки та відображає обсяг використаних джерел і ступінь вивченості досліджуваної теми. Список використаної літератури становить зведений перелік тих джерел, які послужили методологічною, спеціальною теоретичною і науково-методичною опорою під час виконання магістерської роботи. До списку літератури включаються лише ті праці, які згадувалися або використовувалися у роботі. Цей список літератури свідчить про обсяг опрацьованих автором магістерської роботи наукових джерел, рівень вивчення ним досліджуваної проблеми та навички роботи із літературознавчою літературою. На наукові джерела, що подані в бібліографії, повинні бути посилання в тексті магістерської роботи. Усі наукові праці подаються в алфавітному порядку та мають бути оформлені з урахуванням усіх сучасних вимог до бібліографічного опису. У списку наукової літератури мають переважати нові видання.

Завершуючи написання магістерської роботи, необхідно систематизувати ілюстративний матеріал. Ілюстрації можна подавати у тексті або оформляти у вигляді *додатків*.

За необхідності до додатків доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприймання роботи :

- експериментальні матеріали;
- таблиці допоміжних цифрових даних; ілюстрації допоміжного характеру;
- картки;
- списки термінів чи конструкцій, що вивчаються в роботі;
- методичні розробки;
- тести, алгоритми;

– методичні рекомендації тощо.

Усі додатки оформлюють як продовження магістерської роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і цифра, що позначає додаток.

Титульна сторінка (додаток В) магістерської роботи містить назву міністерства, найменування вищого навчального закладу та кафедри, де виконувалася робота, повну назву теми магістерської роботи, прізвище, ім'я та по батькові магістранта із зазначенням інституту (факультету), на якому він навчається та спеціальності, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника, місто та рік виконання роботи.

Зміст магістерської роботи (додаток Д) подають на початку роботи. У ньому зазначаються назви та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури тощо.

У змісті й основному тексті назви розділів друкуються великими літерами симетрично до тексту. Назви підрозділів (параграфів) друкуються з абзацу маленькими літерами. Назві параграфа передуює його номер, який складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу. Після кожної цифри має стояти крапка (1.2.).

Нумерація розділів, підрозділів (параграфів) – арабська (1,2,...). Номери розділів можуть вказуватися окремим рядком над відповідним заголовком (РОЗДІЛ 1), після номера крапка не ставиться. Якщо назва розділу пишеться в одному рядку із номером цього розділу, тоді після номера ставиться крапка (РОЗДІЛ 1.):

РОЗДІЛ 1 (назва пишеться великими буквами)

1.1. (Назва підрозділу)

1.2. (Назва підрозділу)

РОЗДІЛ 2. (назва пишеться великими буквами)

2.1. (Назва підрозділу)

2.2. (Назва підрозділу)

Такі частини роботи, як вступ, висновки, список використаних джерел не нумеруються. У кінці назв структурних частин крапки не ставляться.

Якщо у роботі вжито специфічну термінологію, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і таке інше, то такий *перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів* може бути поданий окремим списком, який розміщують перед вступом.

Перелік треба подавати двома колонками, у яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальне тлумачення.

Якщо ж спеціальні терміни, скорочення, символи тощо, повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

2.5. Правила технічного оформлення магістерської роботи

Загальні вимоги

Магістерську роботу друкують машинописним способом, за допомогою комп'ютера на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 міжрядкових інтервали. Розмір шрифту 14мм Times New Roman. Абзацний відступ має бути однаковим по всьому тексту в межах 12-20 мм.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – по 20 мм.

Обсяг роботи повинен становити: 70-90 машинописних сторінок. Усі сторінки мають бути зброшуровані й переплетені.

Текст основної частини поділяють на розділи, підрозділи, пункти, підпункти.

Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць тощо подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою роботи є титульна, яка включається до загальної нумерації сторінок магістерської роботи. На титульній сторінці номер не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють вгорі сторінки, у правому верхньому куті.

Ілюстрації

Кожна ілюстрація, яка подається безпосередньо у роботі чи додатках до неї, повинна мати точну та коротку назву, що вказується після номера ілюстрації. В окремих випадках ілюстрації доповнюють необхідними поясненнями.

Таблиці

Цифровий матеріал зазвичай має оформлятися у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують чи записують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають із великої літери.

Заголовки граф повинні починатися також із великої літери, підзаголовки – із маленької, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо є самостійними.

Запис цифр у таблицях виконується за такими правилами:

- кожній із граф класи чисел повинні знаходитися один під іншим;
- частини цілого повинні виражатися десятковими дробами;
- в одній і тій самій графі усі числові величини повинні мати однакову кількість десяткових знаків (на місці відсутніх значущих цифр ставляться нулі, наприклад: «5,38», «4,80»);
- якщо цифрові або інші дані у якому-небудь рядку таблиці не подаються, то в ньому ставлять (-).

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. Якщо вона складається із великої кількості рядків, то її можна переносити на інший аркуш. Над перенесеною частиною таблиці зазначають: *Продовж, табл. 1.4*

Результати анкетування....

2.

*Продовж. табл. 1.***Результати анкетування....**

Посилання

Під час написання магістерської роботи магістрант має посилатися на наукові джерела, ідеї, висновки на яких ґрунтується дослідження, або на матеріали, окремі результати, які наводяться у роботі. Якщо використовують відомості з монографій, оглядових статей тощо з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок того видання, до якого зверталися. У тексті роботи посилання потрібно зазначити порядковим номером за переліком у списку опрацьованої літератури. Цей номер, а також через кому номер сторінки (-ок), на якій (-их) має знаходитися цитований матеріал, подається у квадратних дужках, наприклад, [14, с.48] або [14, с.48-57]. Якщо якась робота описується повністю, то у дужках зазначається тільки її порядковий номер, наприклад, «... у працях...» [1].

Такий спосіб посилання дозволяє значно зекономити обсяг тексту роботи, оскільки не виникає необхідність виносок на

сторінках. При цьому оформлення посилання на певне видання має відповідати його бібліографічному опису за списком опрацьованої літератури.

Список опрацьованої літератури

До списку включаються вся опрацьована автором магістерської роботи література незалежно від того, де вона надрукована: в окремому виданні, у збірнику, журналі, газеті тощо, а також без уваги на те, є чи нема у тексті роботи посилання на праці, що були використані автором під час роботи над темою.

Літературу необхідно розміщувати у списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Якщо наводяться кілька праць одного автора, то їх треба подавати за хронологією. У списку використовується загальна нумерація використаної літератури, а не нумерація за розділами. Відомості про праці, які включені до списку, необхідно подавати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв.

Додатки

Додатки оформляють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку посилань у тексті. Кожен додаток повинен починатися із нової сторінки, обов'язково мати заголовок, розміщений симетрично до тексту і надрукований чи написаний угорі малими літерами із першої великої букви. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої розміщують слово «Додаток А» і його порядковий номер. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, И, О, Ч, Ъ, наприклад: додаток А, додаток Б.

2.6. Відгук і рецензія на наукову роботу

На магістерську роботу науковий керівник подає відгук. У заголовку відгуку вказується основна вихідна інформація: зазначається курс навчання магістранта, назва факультету і

навчального закладу, прізвище, ім'я та по батькові виконавця роботи, назва роботи.

У цьому документі повинні знайти відображення такі елементи: зв'язок теми з актуальними проблемами сьогодення науки, теоретичне та практичне значення розробки теми, композиційна структура наукової роботи, творче використання наукової і методичної літератури з проблеми, якісна і кількісна характеристика зібраного матеріалу, ступінь самостійності магістранта у виконанні роботи, характеристика висновків й узагальнень, повнота списку використаної літератури і культура цитування, стан грамотності та якість оформлення, позитивні моменти та недоліки роботи.

Керівник оцінює вміння студента логічно мислити, організовувати свою роботу, працювати з науковою літературою, проводити теоретичні й експериментальні дослідження, робити висновки з отриманих результатів. Поряд з зазначенням позитивного в роботі керівник зазначає і недоліки. Відгук завершується тим, що керівник визначає відповідність роботи всім вимогам, які є обов'язковими для цього рівня наукових досліджень і оцінює роботу за загальноприйнятою системою оцінювання. У кінці відгуку ставиться підпис наукового керівника.

Відгук пише керівник роботи, а рецензію – кваліфікований спеціаліст наукової чи навчальної установи. Науковий керівник має подати оцінку актуальності, основні відомості стосовно повноти та завершеності роботи, напрямки впровадження одержаних результатів, оцінює вміння магістранта мислити, працювати з науковою літературою, відзначає відповідність роботи всім вимогам, що пропонуються для цього виду робіт.

Рецензент зазначає тему наукової роботи, хто її автор, вказує, у якому закладі освіти вона виконувалася, визначає її актуальність, повноту та ґрунтовність викладу, науковий рівень проведеного дослідження, аргументованість висновків і пропозицій, можливість їх практичного впровадження, подає оцінку стилю викладу і грамотності тексту. Рецензент також звертає увагу на відповідність отриманих результатів меті та завданням магістерської роботи,

визначає її позитивні та негативні сторони. Вказуючи на помилки та недоліки, фахівець повинен висловити власну позицію з цих питань.

Магістерська робота оцінюється за загальноприйнятою системою оцінювання. Рецензент підписує рецензію, скріплює печаткою установи, де він працює.

Магістрант має бути ознайомлений із змістом рецензії не пізніше, як за день до захисту магістерської роботи. Внесення змін до тексту після одержання рецензії не допускається.

Після ознайомлення з магістерською роботою, відгуком наукового керівника і рецензією декан приймає рішення про допуск магістранта до захисту наукової роботи і передає роботу до Державної кваліфікаційної комісії.

2.7. Захист магістерської роботи з методики викладання української літератури у вищій школі

Магістерські роботи, які за висновком наукового керівника заслуговують позитивної оцінки, рекомендуються до захисту. Захист магістерської роботи відбувається у встановлений деканатом термін у присутності комісії (провідних викладачів кафедри) і магістрантів.

Під час захисту магістрант має назвати тему та мету дослідження, обґрунтувати її актуальність, повідомити структуру роботи та стисло викласти її зміст. Особливу увагу необхідно звернути на практичну частину роботи, власне на результати виконання дослідного завдання та методичні розробки. Виступ завершається формулюванням висновків, рекомендацій.

Готуючи свій виступ, варто звернути увагу на наступне:

- дотримання регламенту під час виступу (10 хвилин);
- стислий виклад положень і думок;
- логічний перехід від однієї частини до іншої;
- літературне мовлення, виразність, стилістична вправність;
- використання необхідної наочності, технічних засобів

навчання.

У процесі захисту виступаючий має відповідати на запитання та зауваження присутніх.

За результатами захисту магістерської роботи виставляється оцінка, яка заноситься до екзаменаційної відомості та залікової книжки.

Об'єктом оцінювання є структурні компоненти науково-дослідної діяльності, зокрема:

– *змістовий компонент*: знання про об'єкт дослідження (уявлення, поняття, явище, засоби його перетворення, вимоги до результату; складники та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності тощо);

– *операційно-організаційний компонент* – дії способи дій, діяльність: предметні (відповідно до програми); розумові (аналізувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати тощо); загальнонавчальні (планувати, організовувати, контролювати процес і результати виконання завдання, діяльності в цілому; вміння користуватися різними джерелами інформації). Підлягають аналізу й такі характеристики, як правильність і самостійність виконання в умовах новизни (за зразком, аналогічні, відносно нові); отримання допомоги: практичної (спільне виконання, надання зразка, добір методичної літератури тощо); вербальної (повторний інструктаж, пояснення, підказка, неодноразові вказівки, зауваження тощо); загальної (стимулювання, підтримка, схвалення, активізація уваги); усвідомленість способу виконання – розуміння і словесне оформлення: відтворення (переказ, бездумне списування), пояснення, застосування в умовах новизни;

– *емоційно-мотиваційний компонент* – ставлення до навчання. Аналізуються такі характеристики: характер і сила (байдуже, недостатньо виразне й позитивне, зацікавлене, виразне й позитивне); дієвість (від споглядального (пасивного) до дієвого); сталість (від епізодичного до сталого).

Критерії оцінювання магістерських робіт

1. Оцінка **«відмінно»** виставляється у разі: відповідності змісту роботи темі дослідження; правильного оформлення наукового апарату дослідження; глибокого аналізу наукової літератури та авторських висновків; якісно підготовлених практичних розробок; успішного виконання завдань дослідження; дотримання всіх вимог щодо технічного й естетичного оформлення роботи та орфографічного стандарту; вдалої презентації роботи під час захисту.

2. Оцінка **«добре»** виставляється при наявності незначних недоліків у виконанні теоретичних і практичних завдань роботи та її оформленні.

3. Оцінка **«задовільно»** виставляється при наявності суттєвих недоліків у виконанні практичної і теоретичної частин роботи та в її оформленні.

2.8. Теми магістерських робіт з методики викладання української літератури у вищій школі

1. Методичні концепти вивчення української драматургії у взаємозв'язках із зарубіжною.

2. Вивчення давньої української літератури у взаємозв'язках із риторикою.

3. Вивчення української літератури у взаємозв'язках із іншими видами мистецтв.

4. Діяльнісний підхід до викладання української літератури у вищій школі.

5. Наукова робота студентів-філологів із сучасної української літератури у системі їх професійної підготовки.

6. Принципи проблемності у викладанні української літератури.

7. Інноваційні освітні технології у викладанні української літератури у вищій школі.

8. Психолого-педагогічні та соціальні аспекти підвищення якості професійної підготовки майбутніх викладачів-філологів.

9. Індивідуальна робота студентів-філологів в умовах групового навчання.

10. Самостійна робота студентів-філологів у процесі вивчення сучасної української літератури.

11. Сучасні інтерактивні лекційні стратегії у розвитку креативності студентів-філологів.

12. Підготовка майбутніх учителів-словесників до імпровізації як різновиду професійно-творчої діяльності.

13. Шляхи реалізації міжпредметних та між мистецьких зв'язків у процесі вивчення української літератури.

14. Особливості технології дидактичної гри у системі професійної підготовки студентів-філологів.

15. Альтернативні системи навчання у вищій школі: пошук шляхів удосконалення філологічної освіти.

16. Інтерактивний методичний колоквиум як засіб формування сучасного вчителя-словесника.

17. Особливості технології дидактичної гри у системі професійної підготовки студентів-філологів.

18. Інформаційні технології в наукових дослідженнях студентів-філологів.

19. Методичні концепти аналізу образу-персонажа на уроках літератури в старшій школі.

20. Компаративний аналіз художнього твору на уроках літератури в старшій школі.

2.9. Категоріальний апарат методичного дослідження

Перш ніж розпочати написання магістерської роботи, необхідно оволодіти науковою термінологією наукового дослідження. Нижче наводяться тлумачення основних термінів і понять.

Актуальність дослідження конкретної наукової проблеми зумовлюється соціальним замовленням (що відображено у відповідних державних документах), практичними завданнями певної галузі науки, необхідністю розширення сучасних уявлень про певні

процеси чи явища, недостатнім рівнем розробки окремих аспектів наукової проблеми.

Гіпотеза – науково обґрунтоване припущення чи факт, які перебувають поза межами безпосереднього спостереження, або закономірний зв'язок явищ, коли його ще не можна встановити за допомогою наукового доведення.

Завдання дослідження, конкретизуючи загальну його мету, чітко позначають етапи наукового пошуку у досягненні цієї мети. Передусім формулюються завдання, пов'язані з виявленням найсуттєвіших ознак і внутрішньої структури об'єкта дослідження. Виділяються також завдання, зорієнтовані, зокрема, на:

- вирішення певних теоретичних питань, загальної програми дослідження (виявлення сутності окремих понять, явищ, процесів; визначення параметрів і рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів інтерпретації тощо);

- характеристику нових рішень наукової проблеми;

- обґрунтування, виявлення системи конкретних засобів, необхідних для розв'язання наукової проблеми та організації їх експериментальної перевірки;

- розробку рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження. Весь комплекс завдань – це алгоритм конкретної програми дослідження, зумовлений логікою етапів наукового пошуку.

Експеримент педагогічний – науково поставлений дослід у галузі навчальної чи виховної роботи, спостереження досліджуваного педагогічного явища в спеціально створених і контрольованих дослідником умовах.

Мета дослідження є визначенням авторської стратегії в одержанні нових знань про об'єкт і предмет дослідження.

Мета дослідження може бути пов'язана зокрема:

- з обґрунтуванням нової системи засобів, спрямованих на розв'язання певного наукового завдання;

– з обґрунтуванням можливості виявлення нових ознак як загального, так і часткового плану у внутрішній організації серії конкретних фактів, що аналізуються;

– із розробкою комплексу певних передумов, необхідних для розв'язання наукових завдань.

Методика дослідження – це комплекс конкретних методів, зорієнтованих на отримання нового наукового знання, його окремих етапів і на визначення параметрів методичного забезпечення дослідження, його теоретичних і практичних завдань.

Метод дослідження – прийоми, процедури та операції емпіричного і теоретичного пізнання й вивчення явищ педагогічної дійсності.

Мотивація – система мотивів, або стимулів, що спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки. Мотивами можуть бути потреби, інтереси, захоплення, емоції, установки, ідеали та ін. В одних випадках виникає інтерес до отримання високої оцінки, в інших – інтерес до змісту навчання. Значення мотивів для поведінки, діяльності, формування особистості учнів надзвичайно велике. Одне із завдань учителя полягає у вихованні правильної мотивації школярів. Особливим видом мотивації є навчальна, що характеризується складною структурою. Однією з форм цієї структури є структура внутрішньої (орієнтованої на процес і результат) і зовнішньої мотивації.

Наукова проблема – це внутрішньо структурований комплекс взаємопов'язаних питань, зорієнтованих на визначення й інтерпретацію параметрів серії певних явищ матеріального чи духовного світу, їх наукову кодифікацію у системі чітко окреслених поняттєвих координат.

Проблема дослідження завжди пов'язана з вивченням специфіки внутрішньої організації об'єкта і предмета дослідження, з виявленням їх системних зв'язків, актуальною розробкою їх основних і другорядних ознак. У конкретній дослідній роботі наукова проблема практично обмежується комплексом теоретичних питань, пов'язаних

передусім з метою дослідження; іншими словами, основна мета дослідження полягає у розв'язанні певної наукової проблеми.

Об'єкт дослідження – це внутрішньо структурована певна сукупність споріднених елементів як частини матеріального чи духовного світу, яка є предметом теоретичного чи практичного дослідження. Об'єкт дослідження становить цілісний комплекс елементів об'єктивної реальності чи знань про неї, на який спрямовано науковий пошук.

Предмет дослідження – це окремі сторони, властивості й відношення об'єкта, той аспект проблеми, що розглядається відповідно до певної мети як у теоретичному, так і в експериментальному планах. В об'єкті дослідження визначається загальна сфера наукового пошуку, у предметі дослідження чітко позначається явище, етап чи процес, які мають розглядатися у курсовій роботі. Визначення предмета дослідження слід розуміти як конкретизацію параметрів певного «ракурсу» наукового пошуку основних компонентів об'єкта дослідження.

Тема дослідження конкретизує напрям дослідної роботи у вивченні процесів чи явищ, обраних для дослідження певного аспекту проблеми. Орієнтовна тематика всіх видів наукових робіт (від реферату до магістерської роботи) розробляється і затверджується профілюючими кафедрами. Назва теми роботи повинна бути конкретною, узгоджуватися з об'єктом і предметом дослідження.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є основною формою засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, комп'ютерною технікою тощо.

Студентам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

Методичне забезпечення самостійної роботи студентів повинне передбачати й засоби самоконтролю (тести, пакет контрольних завдань тощо).

Викладач має ознайомити студентів із організацією самостійної роботи, її змістом і формами у ВНЗ, навчити працювати із різними видами літературних творів самостійно; розвивати уміння активного і професійного читання текстів і навичок самостійної роботи з науково-критичною літературою, сформувати вміння критичної оцінки наукових ідей, а також різних інтерпретацій літературних творів; формувати у студентів уміння обробки й аналізу тексту, добирання необхідних методів та розробки нових методів, виходячи із завдань конкретного дослідження; виховувати любов до рідного слова.

3.1. Зміст і форми самостійної роботи студентів

Навчальний процес у вищій школі відповідно до Болонського процесу, що поступово впроваджується у вищу освіту України, має бути спрямований на підготовку освіченого фахівця, який уміє ініціативно, творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання та застосовувати їх у діяльності.

Успіх підготовки фахівців залежить від багатьох факторів, одним з яких є самостійна робота студентів. В процесі впровадження кредитно-модульної системи навчання у ВНЗ, значна частина навчального матеріалу виноситься на самостійне опрацювання студентами.

Нині зростає рівень інтелектуальних запитів студентів і водночас з'являються нові технології навчання, з якими має бути обізнаний кожний майбутній фахівець. Молодому спеціалісту, який не навчався у ВНЗ самостійно здобувати знання, буде не просто розвинути в собі ці якості в професійній діяльності.

Самостійна робота студента (СРС) – це самостійна діяльність студента, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі здобувачем вищої освіти, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем науково-педагогічного працівника без його прямої участі.

Форми самостійної роботи з навчальної дисципліни для студентів є різні та визначаються робочою навчальною програмою, залежно від мети, завдань та змісту навчальної дисципліни, специфікою спеціальності і, зокрема:

- опрацювання теоретичних засад прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- переклад текстів встановлених обсягів з однієї мови на іншу;
- виконання домашніх завдань;
- підготовка до семінарських, практичних (лабораторних) занять;
- підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю
- систематика вивченого матеріалу курсу перед написанням модулів та іспитом;
- відпрацювання тренінгових програм (завдань) з навчальних дисциплін;

- виконання індивідуальних завдань (написання реферату за заданою проблематикою; підготовка критичного есе на статті зарубіжних і вітчизняних авторів за визначеною тематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою курсу; аналітичний розгляд наукової публікації;
- написання курсової роботи; написання дипломної роботи тощо;
- індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно, за потреби, здійснюється консультація з викладачем.

Існує безліч способів перевірки самостійної роботи студента, серед них звіти про прочитану художню та наукову літературу, відповіді на питання викладача, бесіди з відповідної теми та інші.

Для того аби досягнути результатів, вашим завданням буде опрацювати самостійно певну кількість джерел. Але не тільки художню чи наукову літературу. Щоб уникнути непорозумінь при відповідях на практичних заняттях, вам необхідно опрацьовувати критичну літературу, знайомитись з комп'ютерними програмами з метою вивчення предметів літературознавчого циклу.

Комп'ютеризація освітнього процесу, що в умовах багаторівневої структури освіти є активізуючим чинником самостійної роботи студентів, коли студент виробляє уміння самостійно вибирати джерела інформації, прилучається до етики міжнародного спілкування з навичками економії часу, опановує мистецтвом об'єктивної і цільової оцінки власного потенціалу, своїх ділових і особистісних якостей. Одним з варіантів упровадження нових технологій може стати створення і використання електронних підручників, що дозволяють постійно оновлювати вихідну інформацію у виді мінливих прикладів і статистичних даних, змінювати параметри моделей, що сприяє кращому з'ясуванню їх особливостей. Використання електронного підручника дозволить підсилити взаємозв'язки навчальних дисциплін, а також взаємозв'язок науково-дослідної й навчально-методичної роботи.

3.2. Індивідуалізація самостійної роботи студентів

Індивідуальність виконання самостійної роботи передбачає інший підхід до її організації. Діяльність викладача в організації самостійної роботи студентів повинна базуватися на основі індивідуально-орієнтованого підходу та передбачати такі напрями: оптимальне співвідношення годин аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів; раціональний відбір навчального матеріалу з урахуванням його обсягу й рівня інформативності; розробка завдань різного рівня складності з предмета, що вивчається; складання завдань для різних типологічних груп; створення позитивного емоційного середовища на занятті; поєднання групової та індивідуальної форм роботи студентів з урахуванням особливостей типологічних груп; надання консультативної допомоги студентам, з урахуванням їх індивідуальних особливостей і рівня складності завдання; застосування методів і засобів контролю за результативністю виконання самостійної роботи.

Справжня активізація самостійної роботи студентів характеризується не пошуком взагалі, а пошуком шляхів розв'язання проблем, не тільки засвоєнням результатів наукового пізнання, системи знань, але й самого шляху процесу отримання цих результатів, формування пізнавальної самостійної діяльності студентів, розвитку їх творчих здібностей. У результаті практикування самостійної роботи студент навчається вміло організовувати засвоєння знань, свою розумову діяльність, що забезпечує сприйняття, усвідомлення, запам'ятовування, узагальнення, готовність до пошуку необхідного рішення. Він розвиває самосвідомість, самодисципліну, особисту відповідальність, отримує задоволення у самовдосконаленні, самопізнанні, самореалізації.

Залежно від джерела засвоєння та відтворення інформації виділяють наступні групи методів самоосвітньої діяльності (Додаток Ж).

У практиці вищих навчальних закладів широко використовуються завдання студентам для самостійної роботи, що передбачають складання:

- кросвордів з теми;
- переліку визначень ключових понять курсу з посиланням на джерела;
- анотування статей (декілька з однієї теми), книги або розділу, що тісно пов'язані з темою;
- написання рефератів і доповідей за визначеними викладачем темами;
- групові завдання, що передбачають розв'язання або підготовку проблемних ситуацій.

3.3. Способи перевірки самостійної роботи студентів

Одним із методів перевірки самостійної роботи студентів є практичні заняття, призначені для поглибленого вивчення дисципліни. Термін «практичне заняття» включає також такі види занять, як лабораторна робота, семінарське заняття, практикум. Аудиторні практичні заняття відіграють провідну роль у формуванні навичок та застосуванні набутих знань. Практичні заняття логічно продовжують роботу, розпочату на лекціях. Усі форми практичних занять призначені для відпрацювання практичних дій.

Практичні заняття розвивають наукове мислення та мову студентів, дають змогу перевірити їх знання, у зв'язку з чим вправи, семінари, лабораторні роботи є важливим засобом достатньо оперативного зворотного зв'язку.

Головна мета семінарських занять – сприяння поглибленому засвоєнню студентами найбільш складних питань навчального курсу, спонукання студентів до колективного творчого обговорення, оволодіння науковими методами аналізу явищ і проблем, активізування до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формування навичок самоосвіти.

У процесі підготовки до семінару студенти самостійно відпрацьовують літературу (навчальну, методичну, наукову), вчать ся критично оцінювати різні джерела знань. Дидактична цінність семінарів полягає також у тому, що за незначної кількості студентів (академічна група) викладач може плідно впливати на аудиторію як в освітньому, так і у виховному плані.

Під семінарським заняттям розуміють форму навчального заняття, за якої викладач організує дискусію із завчасно визначених тем, до яких студенти готують тези відповідей або індивідуально виконані реферати-доповіді. Такі семінари називають також семінарами-дискусіями.

Семінари-практикуми присвячені обговоренню різних варіантів розв'язання практичних ситуаційних задач і завдань.

План семінару повідомляють студентам заздалегідь для усвідомлення логіки поступового, послідовного розвитку теми. Обов'язково повідомляють необхідні наукові та методичні джерела з теми, додаткову літературу, за допомогою якої можна поглибити знання з теми. Доцільно також давати індивідуальні творчі завдання з теми семінарського заняття. На семінарі слід обговорювати найбільш суперечливі проблеми. З погляду розвивальної мети навчання семінарські заняття розвивають самостійність мислення, уміння аргументувати та відновлювати свою думку, вести коректну дискусію тощо.

3.4. Форми проведення семінарів

За формою семінари можна проводити у вигляді розгорнутої бесіди за планом або у вигляді невеликих доповідей студентів з подальшим обговоренням учасниками семінару. Якщо виступи неодноскладові й ґрунтуються на застосуванні додаткових джерел, то їх вже можна розглядати як короткі доповіді. Форма доповідей передбачає обмін думками та дискусію із суперечливих положень, тобто живу бесіду. Викладач заздалегідь повідомляє студентам, у якій формі він чекатиме відповіді на те чи інше запитання (реферату,

анотації, рецензії) акцентує увагу на оцінці та обговоренні. При цьому викладач керує дискусією, коректно ставиться до думок студентів, припускає їх право на помилку, на яку тактовно вказує, та на власну думку. Майстерність викладача виявляється також у залученні до обговорення всіх студентів незалежно від того, як вони навчаються. Для «слабких» студентів доцільно створювати ситуації психологічного переживання успіху, які надають упевненість у своїх силах.

Саме на семінарських заняттях найкраще реалізується принцип спільної діяльності у процесі групової навчальної роботи, який передбачає колективні зусилля для розв'язання того чи іншого складного питання.

Семінарські заняття, як форма навчального процесу, проводяться шляхом дискусії за темою, наперед визначеною навчальним планом на основі підготовлених тез виступів та рефератів. На семінарських заняттях оцінюється не лише знання студентів, але й вміння формулювати і відстоювати свою позицію, вести дискусію, робити самостійні висновки.

Залежно від ролі семінарських занять в навчально-виховній роботі вищої школи і завдань, що ставляться перед ними, їх поділяють (С. Зінов'єв) на семінари:

- що мають на меті поглиблене вивчення певного систематичного курсу і тематично пов'язаних з ним;
- що передбачають ґрунтовне опрацювання окремих найважливіших і типових методологічно тем курсу чи однієї теми;
- семінари дослідницького характеру, що не пов'язані своєю тематикою з лекціями і передбачають поглиблене розроблення окремих проблем науки.

Незалежно від завдань і змісту виокремлюють просемінарські (підготовчі) і власне семінарські заняття.

Просемінар – перехідна від уроку форма організації навчально-пізнавальної діяльності студентів через практичні і лабораторні

заняття, в структурі яких є окремі компоненти семінарської роботи, до вищої форми – власне семінарів.

Головним завданням просемінарських занять є вироблення у студентів вміння виконувати різноманітні практичні роботи (працювати з підручником, першоджерелами, реферувати літературу, складати тези), тобто, просемінари є своєрідними практикумами.

Вибір викладачем різновиду семінару зумовлюється багатьма чинниками: метою заняття і змістом навчального матеріалу, роком навчання (молодші, середні і старші курси), складом академічної групи, рівнем підготовки студентів, педагогічною майстерністю викладача тощо.

Серед власне семінарських занять найпоширенішими є такі види: розгорнута бесіда, доповідь (повідомлення), обговорення рефератів і творчих робіт, коментоване читання, розв'язування задач, диспут, конференція тощо (А. Алексюк, А. Бондар).

Семінар-розгорнута бесіда. На такому семінарі тему поділяють на невеликі за обсягом, але органічно пов'язані між собою питання. Формулюють їх як пізнавальні, проблемні завдання. Виконання одного завдання є основою для виконання наступного. Це дає змогу залучити до обговорення максимум студентів. Доцільно заохочувати слухачів виступати з уточненнями і доповненнями. Цей вид семінару не передбачає письмових доповідей чи рефератів. Його структура: організація групи – вступне слово викладача – власне бесіда – підведення підсумків заняття.

Семінар-довідь (повідомлення). Такий семінар потребує ґрунтовної підготовки, використання багатьох джерел. Інколи заздалегідь доцільно провести дослід, спостереження, обробити числовий матеріал. Доповідач послідовно викладає свої думки, аргументує їх вагомими фактами, ілюструє переконливими прикладами. Решта студентів уважно його слухають, щоб бути готовими до доповнень, підтверджуючи чи спростовуючи викладене.

З метою активізації студентів під час таких занять вдаються до системи опонування. Сутність її в тому, що, крім основного виступаючого, виступають 1-2 опоненти. Усі повинні керуватися певними вимогами до відповідей: чіткість, повнота і точність викладу матеріалу на основі першоджерел і додаткової літератури; ілюстрування прикладами, фактами, цифрами; завершення відповіді логічним висновком; виклад літературною мовою; контакт виступаючого з аудиторією тощо.

Опонент уважно слухає відповідь, доповнює її, уточнює незрозумілі місця, висловлює свою думку зі спірних питань, оцінює відповідь. Після виступу опонентів виступають ще 4-5 студентів, а викладач підводить підсумок. Такий семінар часто набуває ознак дискусії.

Обговорення рефератів і творчих письмових робіт. Цей вид семінару за змістом і методикою близький до семінару-доповіді, передбачає взаєморецензування письмових робіт, ознайомлення з роботами і рецензіями на них, відбір кращих для обговорення на заняттях.

Коментоване читання. Як самостійне семінарське заняття його практикують рідко. Ефективне воно за необхідності опрацювати певну наукову роботу. Основне завдання коментованого читання полягає у формуванні у студентів вміння аналізувати і правильно тлумачити науковий текст.

За своєю структурою **семінар-диспут** містить вступне слово, власне дискусію і підбиття підсумків.

Семінар вибудовується так, що з доповіддю з кожного питання виступає один доповідач, який не розкриває його цілком, що передбачає доповнення, полеміку, обговорення. При цьому у висвітленні питання можуть бути різні погляди, різна оцінка явищ, подій. Завданням викладача є спрямування дискусії в потрібному

напрямі, пояснення усіх положень, фактів і явищ, які обговорювались на занятті.

Для ефективного проведення диспуту на семінарських заняттях необхідні такі умови: безперечна спірність предмета обговорення (тезису дискусії); використання об'єктивних аргументів; дотримання правил формальної логіки; зацікавленість студентів – учасників дискусії; високий рівень комунікативних умінь студентів (уміння слухати і вникати в сутність поглядів опонентів, регулювати власний емоційний настрій, орієнтуватися в ситуації спілкування, її цілях, враховувати особистісні якості інших учасників дискусії).

Організуюючи дискусію, слід враховувати суб'єктивні перешкоди залучення до неї: невпевненість у власній позиції; боязнь втратити свій статус; відсутність власної позиції; інтровертованість особистості (небажання розкривати власне «Я»); негативне емоційне ставлення до об'єкта дискусії (предмета, проблеми) і суб'єктів дискусії (викладача, учасників-студентів); особистісні риси (тривожність, підвищена критичність тощо).

Семінар-конференція. Це найскладніший вид семінару. Викладач наперед визначає тему, мету і завдання семінару, формулює основні і додаткові запитання, розподіляє їх між студентами з урахуванням індивідуальних можливостей, добирає літературу, заохочує студентів до пошуку додаткових матеріалів з теми, проводить групові й індивідуальні консультації. Під час підготовки до такого семінару використовують спостереження, матеріали екскурсій, результати досліджень, додаткову літературу тощо. Доцільним є запрошення фахівців з проблеми, що обговорюється.

Під час заняття одні студенти виступають із доповідями та повідомленнями, а інші доповнюють їх виступи, ставлять запитання, беруть участь у дискусії. Викладач спрямовує обговорення доповідей проблемними запитаннями, залучає до обміну думок, дискусії. Семінар-прес-конференція. Кілька студентів готують доповіді з питань, передбачених планом семінару. Після виступу доповідачеві ставлять запитання, як це має місце на семінарі-конференції.

Семінар - «мозковий штурм». Його мета – зініціювати максимум ідей для розв’язання проблеми. Викладач формулює проблему у формі запитання. Обговорення починається з виступу студента, який за кілька хвилин має запропонувати власний спосіб розв’язання проблеми. Запропоновані студентом ідеї в обмежений час обмірковуються усіма учасниками семінару. Відтак виступає інший студент | пропонує іншу ідею або розвиває попередню. Кожен учасник семінару може висловлювати власні думки.

Час проведення «мозкового штурму» не повинен перевищувати двох годин; відповіді, рішення під час заняття пропонуються без аргументування. Після генерації ідей проводиться їх об’єктивізація: фіксація всіх рішень, пропозицій, висловлювань, групування всіх ідей за змістом і призначенням, «звільнення» висловлювань від особистісних ознак шляхом стандартного записування ідей. Критика запропонованих ідей починається на етапі селекції, тобто виділення за певною ознакою, і полягає у визначенні реальності пропозицій, значущості ідей за критеріями їх безпосередньої реалізації, виокремлення тих рішень, що вимагають конструктивного розроблення.

Підготовка студентів до семінарських занять. Якість проведення семінарських занять залежить від рівня підготовки студентів і викладачів. Існує три форми підготовки студентів до різних видів семінарських занять:

- 1) усі студенти готують повідомлення з основних питань;
- 2) кожен студент готує реферат на певну тему;
- 3) студент самостійно готує доповідь творчого характеру, яка містить елементи дослідницького характеру.

Реферат – це доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи. Важливо зазначити, що у рефераті необхідно не лише висвітлити відповідну наукову інформацію, а й показати своє ставлення до неї. Основні вимоги до реферату:

- повнота відображення змісту статті чи кількох праць за темою;

- відповідність основних тез і положень, виділених реферуємим, змістові статті;
- визначення методики, яку автор обраної для реферування статті використовує, щоб розв'язати проблему;
- відповідність висновків автора поставленим завданням.

Тези – це стислі, лаконічно сформульовані основні положення доповіді, повідомлення тощо. Вони включають виклад основних думок праці від початку до кінця, а не лише її дослідницької частини. У тезах однією-двома фразами обґрунтовують тему, викладають історію питання, методику дослідження та його результати. Окремі положення в тезах мають бути пов'язані між собою логічно. Залежно від того, наскільки поширено подано тези, їх поділяють на:

- основні (головні положення, що узагальнюють зміст);
- прості (головні думки в змістовій частині тексту);
- складні (запис, що включає в себе як основні, так і прості тези).

Тези можуть бути цитатними, вільними, комбінованими.

Усі форми підготовки студентів до семінарських занять дають змогу виявити не лише знання студентів і їх підготовленість до самостійної роботи, а й їхнє ставлення до навчання.

3.5. Науково-дослідницька робота студентів. Її види і форми

Наступним етапом самостійної роботи студентів є науково-дослідницька робота.

Науково-дослідна робота студентів є ефективним методом підготовки якісно нових фахівців у вищій школі. Вона розвиває творче мислення, індивідуальні здібності, дослідницькі навички студентів, дозволяє здійснювати підготовку ініціативних фахівців, розвиває наукову інтуїцію, глибину мислення, творчий підхід до сприйняття знань і практичне застосування їх для вирішення завдань і наукових проблем, а також виховує у студентів уміння працювати в колективі.

Є різні види науково-дослідницьких робіт, зокрема курсова, дипломна, магістерська.

Курсова робота (КР) з навчальної дисципліни – це індивідуальне завдання, яке передбачає розробку сукупності документів та є творчим або репродуктивним вирішенням конкретних завдань щодо об'єктів діяльності фахівця, які виконані студентом самостійно під керівництвом викладача згідно із завданням, на основі набутих із даної та суміжних дисциплін знань та умінь.

Курсова робота є кваліфікаційною науковою працею, виконаною студентом у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Вона містить обґрунтовані теоретичні положення, які зроблено студентом на підставі аналізу наукової, методичної, навчальної або художньої літератури; методичні розробки, в яких викладено результати прикладного дослідження проблеми. Курсова робота свідчить про рівень знань з методології наукового дослідження, фахових навчальних дисциплін, а також про сформованість загальних і спеціальних професійних вмінь та навичок.

Дипломна робота – кваліфікаційна робота, призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь, знань вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в освітньо-кваліфікаційних характеристиках до організаційної, управлінської і виконавської (технологічної, операторської) робочих функцій.

Дипломна робота виконується на базі отриманих у процесі навчання і придбаних під час студентських наукових досліджень теоретичних знань, зібраного фактичного матеріалу з обраної теми дослідження під час практики. Майбутній випускник зобов'язаний в межах дипломної роботи подати з обраної проблематики власну оцінку суми знань, розроблених світовою наукою, зробити загальні й конкретні висновки, запропонувати свої рекомендації щодо зміни, покращення, реорганізації існуючої ситуації.

Магістерська робота – це самостійна випускна науково-дослідницька робота, яка виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту і отримання академічного ступеня магістра. Основне завдання її автора - продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістерська робота, з одного боку, має узагальнюючий характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки магістра, а з іншого - самостійним оригінальним науковим дослідженням студента, у розробці якого зацікавлені установи, організації або підприємства, при цьому студент упорядковує за власним розсудом накопичені наукові факти та доводить їх наукову цінність або практичну значимість.

Зростаючі вимоги науки, техніки, виробництва, інтереси соціального й культурного прогресу зумовили перетворення науково-дослідної роботи студентів у вузах країни в об'єктивну необхідність і закономірну особливість вдосконалення вищої школи сьогодні.

3.6. Цілі та завдання науково-дослідних робіт студентів у вищих навчальних закладах

Основні цілі науково-дослідної роботи:

1) прищеплення студентам навичок проведення і постановки самостійних наукових досліджень, вироблення творчого підходу до вирішення наукових проблем, що постають перед ними, освоєння методів самостійної роботи з науковою літературою, поглиблення і розвиток знань, їх практичне застосування;

2) залучення найбільш здібних студентів до вирішення науково-технічних проблем, що мають безпосередній вихід у народне господарство;

3) можливість обґрунтованого вибору студентами наукового напрямку, де б найбільш яскраво могли виявлятися їх творчі здібності;

- 4) виховання вже в стінах вишу резерву вчених, дослідників, викладачів, формування потенціалу майбутньої науки;
- 5) прискорення професійного становлення майбутніх фахівців;
- 6) придбання студентами вмінь та навичок роботи в колективі, виховання почуття колективізму й відповідальності;
- 7) сприяння науково-технічному прогресу шляхом участі в розробці актуальних проблем науки, техніки, культури.

Науково-дослідна діяльність, що пронизує систему підготовки майбутніх педагогів упродовж усього періоду навчання у вищому педагогічному закладі, характеризується тісним системним міжпредметним взаємозв'язком, передбачає озброєння студентів методологією дослідницької роботи, сприяє не лише поглибленню і розширенню знань, а й збагачує світогляд студентської молоді, стимулює розвиток самостійності, творчого потенціалу, інтелектуальних здібностей кожної особистості.

Навчально-дослідна робота студентів є обов'язковою і визначається навчальними планами спеціальності. Головним завданням студентів у науково-дослідній діяльності є: оволодіння методами, методиками самостійного розв'язання педагогічних завдань, методологією наукового пізнання; формування дослідницьких умінь і навичок глибокого аналізу ситуації, синтезу, узагальнення, інтерпретації отриманих результатів, абстрактного мислення, планувати і прогнозувати результати своєї діяльності, ефективної організації праці; поглиблене вивчення навчального матеріалу.

Проте важливо, щоб студент усвідомив об'єктивну потребу займатися специфічним видом діяльності, а науковий керівник урахував індивідуальні психологічні особливості характеру, темпераменту особистості студента, визначивши попередньо ступінь готовності студентів до виконання завдань творчого характеру через види діяльності, де максимально можуть розкритися здібності особистості.

Крім того, студенти з допомогою викладачів повинні набути умінь користуватись науковою, довідковою, методичною

літературою, що видана рідною та іноземними мовами; володіти методикою перекладу і реферування тексту, володіти навичками комп'ютерної обробки даних; володіти методами інформаційного пошуку.

Таким чином система професійної підготовки повинна бути спрямована на підготовку педагога-дослідника нового типу мислення, якому притаманний високий динамізм, для якого головним є культ пошуку пізнання, а не лише знань. Разом з тим у студентів необхідно розвивати високу вимогливість до себе, толерантне ставлення до протилежної думки, погляду, позиції.

3.7. Методика керівництва курсовими, дипломними роботами студентів

Науково-дослідна робота студентів здійснюється під керівництвом відповідних кафедр та направлена на виконання завдань, що стоять перед економікою. Науково-дослідна робота студентів з окремих спеціальностей повинна повністю відповідати профілю навчання студентів. Організація такої роботи проводиться окремими кафедрами у відповідності із загальними планами навчальної та наукової роботи вузу.

Кафедра розробляє тематику науково-дослідних робіт і рекомендує її студентам для ознайомлення та вибору конкретної теми дослідження. На засіданні кафедри затверджується тема дослідження для кожного студента та науковий керівник з числа викладачів кафедри або наукових співробітників вузу.

Науковий керівник разом із студентом складає комплексний індивідуальний план науково-дослідної роботи на всі роки його навчання[^]. Головною метою розробки індивідуального плану є визначення форми організації і змісту науково-дослідної роботи студента та розподіл її у часі по семестрах. Календарний план виконання досліджень повинен відповідати навчальному плану. В індивідуальному плані науково-дослідної роботи студента слід обов'язково передбачити впровадження результатів наукових

досліджень, оскільки це має великий виховний ефект і сприяє посиленню інтересу студента до науково-дослідної роботи.

Виконання комплексного індивідуального плану кожним студентом контролюється науковим керівником. Індивідуальний план (приблизний індивідуальний план представлений в додатку) складається у двох примірниках: для студента і для наукового керівника. Для контролю в складі індивідуального плану передбачають відомість обліку виконання окремих етапів за темою дослідження, де вказують термін виконання роботи та її оцінку науковим керівником.

Науково-дослідна робота студентів, яка виконується в позанавчальний час, на загальноосвітніх кафедрах та із загальнотеоретичних дисциплін, обліковується в окремій відомості, де вказують вид науково-дослідної роботи, термін її виконання, наукового керівника та оцінку виконаної роботи. В індивідуальному плані передбачається завершення окремих етапів науково-дослідної роботи в кінці кожного семестру, що дозволяє систематично контролювати стан науково-дослідної роботи кожного студента.

Здійснювати педагогічне дослідження бажано поетапно, а кількість етапів, залежно від змісту і завдання дослідження, може бути різною.

1 етап – визначення протиріччя у системі освіти , наукової проблеми і мети дослідження;

2 етап – визначення стану розв'язання протиріч, їх причин, об'єкта і предмета; формулювання педагогічної гіпотези (передбачення-припущення).

3 етап - формулювання конкретних завдань відповідно до гіпотези визначення методики дослідження; визначення показників педагогічної діяльності.

4 етап – експериментальні дослідження (лабораторний, масовий).

5 етап – підсумковий .

У науковій літературі підкреслюється, що правильно поставлена проблема є передумовою успіху її вивчення. Щоб перейти від

практичного завдання до наукової проблеми, необхідно виконати два процеси:

а) визначити, які наукові знання потрібні, аби вирішити практичне завдання;

б) встановити, чи є для цього необхідні наукові знання.

Звідси випливає, що наукова проблема не висувається довільно, а є результатом глибокого вивчення практики та наукової літератури. Пошук педагогічної проблеми – досить складне завдання, однак кожен студент повинен знати, де і як виникає проблема, вміти доводити її актуальність та своєчасність.

Структура огляду літератури може бути орієнтовно такою:

- літературні джерела, що висвітлюють історію розвитку проблеми;

- теоретичні роботи, які повністю присвячені темі;

- роботи, які розкривають проблему частково;

- короткий висновок про ступінь дослідженості в науковій літературі основних аспектів теми.

У наукових роботах застосовуються як теоретичні (вивчення науково-методичної літератури з проблеми дослідження, державних документів), так і емпіричні методи (спостереження, опитування, анкетування).

Науково-педагогічне дослідження повинно включати якісний аналіз явищ, що вивчається, а й кількісний вимір отриманих експериментальних результатів, який підвищує ступінь вірогідності та об'єктивності їх оцінки. Для практичного здійснення розрахунків необхідно: чітко визначити складові педагогічного процесу, які можуть бути зафіксовані у певних одиницях вимірювання (балах, кількості відповідей, виконаних завдань, витраченого часу, подій, що відбулися тощо); розробити експериментальну методику, яка стимулює відповідні дії досліджуваних (тести, опитувальні листки); отримати результати експерименту і надати їм зручного для обчислення вигляду (таблиці, графіки); обрати доцільний для певного педагогічного явища спосіб розрахунків (відсотки, середнє значення характеристик, межі відхилень від середніх значень); подати

кількісні результати у формі, що забезпечує можливість єдності якісної та кількісної оцінок.

Кожний майбутній педагог повинен оволодіти методами кількісної характеристики педагогічних явищ, оскільки вони дають можливість глибше пізнати їх природу і ефективніше використовувати у професійній діяльності.

Список літератури у науковій роботі свідчить про рівень вивчення стану досліджуваної проблеми і навичок роботи з науковою літературою. Існують певні правила роботи з літературою, які треба враховувати:

- складання попереднього бібліографічного списку джерел;
- підбір публікацій;
- опрацювання публікацій.

У бібліографії кожний опис має свій порядковий номер і починається з нового рядка. Список використаної літератури краще розміщувати в порядку згадування наукових джерел у тексті за їх наскрізною нумерацією або в алфавітному порядку за прізвищами автора, першого з авторів, а також за заголовками.

Насамкінець зазначимо, що наукова робота студентів стає невід'ємною складовою частиною учасників навчально-виховного процесу у вищих закладах України. Її результати сприяють вдосконаленню навчального процесу, створюють сприятливі умови для ефективної підготовки конкурентоспроможних, висококваліфікованих фахівців.

Захист курсової (дипломної) роботи проводиться відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, у присутності комісії у складі керівника та двох-трьох членів кафедри. Захист дипломної роботи відбувається на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії та регламентується «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».

Захист дипломних робіт може проводитись як у вищому навчальному закладі, так і на підприємствах, у закладах та організаціях, якщо тема має для них науково-теоретичний або практичний інтерес або у разі виконання роботи на їх базі.

До захисту дипломних робіт допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану. Списки студентів, допущених до захисту дипломних робіт, подаються в державну комісію деканом факультету.

Вступне слово слід підготувати заздалегідь у формі виступу, в якому доцільно висвітлити такі важливі питання: обґрунтування актуальності теми дослідження; мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження; що вдалося встановити, виявити, довести; якими методами це досягнуто; елементи новизни у теоретичних положеннях та в практичних рекомендаціях; з якими труднощами довелося зіткнутися в процесі дослідження, які положення не знайшли підтвердження. У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника, а для дипломної роботи – і рецензента. Доповідь студента не повинна перевищувати за часом 10–15 хвилин.

Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано намалювати на великих аркушах паперу власні таблиці, діаграми, графіки, підготувати відео презентацію.

Під час захисту курсової (дипломної) роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також у виступах на захисті.

Студенти, які виявили особливі здібності до наукової творчості, захистили дипломну роботу на «відмінно», мають публікації, є переможцями Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт, можуть бути рекомендовані Державною комісією до вступу в аспірантуру.

Керівництво курсовими (дипломними) роботами доручають кваліфікованим викладачам (професорам, доцентам) ВНЗ.

3.8. Самодисципліна студента-дослідника. Дотримання правил усного виступу

Перше і найголовніше, з чого починається підготовка до захисту курсової роботи, – це розробка виступу за результатами дослідження у формі усної доповіді, яка покликана розкрити сутність, теоретичне й практичне значення результатів проведеної роботи, відповіді на зауваження в рецензії.

У структурному відношенні доповідь можна поділити на чотири частини, які складаються із рубрик, кожна з яких являє собою самостійний смисловий блок, хоча в цілому вони логічно взаємопов'язані і представляють єдність, яку сукупно характеризує зміст проведеного дослідження.

Перша частина доповіді віддзеркалює вступ роботи: ті смислові аспекти, відповідно до яких дається опис наукової проблеми, а також формулювання мети роботи й робочу гіпотезу, яку перевіряв дослідник. Тут же необхідно вказати методи, за допомогою яких одержано фактичний матеріал робіт, а також охарактеризувати її склад і загальну структуру.

Далі, в другій (найбільшій за обсягом) частині розкривається у послідовності, встановленій логікою проведеного дослідження, кожен розділ роботи. При цьому особливу увагу слід звернути на підсумкові результати. Відзначаються також критичні зіставлення та оцінки.

Потім представляються загальні висновки (які отримані в результаті роботи), не повторюючи більш часткові узагальнення, зроблені при характеристиці розділів основної частини, і зібрати воєдино основні рекомендації.

Закінчується доповідь наданням відповідей на ті зауваження та рекомендації, що зазначені в рецензії.

До тексту доповіді можуть бути додані додаткові матеріали (схеми, таблиці, графіки, діаграми і т.д.), які необхідні для доказів висунутих положень, зроблених висновків і запропонованих рекомендацій.

Відповіді мають бути короткими, чіткими й добре аргументованими. Якщо можливі посилання на тексти робіт, то їх слід робити. Це надає відповідям найбільшої переконливості й водночас дає змогу підкреслити достовірність наведеного дослідження.

При підготовці до захисту бажано ще раз уважно перегорнути весь текст роботи, зробити помітки на сторінках, вкласти у потрібні місця закладки. Особливу увагу слід звернути на аналітичні таблиці, графіки та схеми, що містять у собі в наочній і концентрованій формі найбільш значущі результати роботи. Частину таких матеріалів бажано підготувати для ілюстрації у аудиторії проведення захисту. Вони оформлюються таким чином, щоб студент міг демонструвати їх без особливих ускладнень і вони були доступні всім присутнім у залі.

Тривалість доповіді – 6–7 хвилин.

Отже, самостійна робота студентів, підходи до якої потребують докорінних змін, на сучасному етапі повинна стати основою вищої освіти, важливою частиною процесу підготовки фахівців.

Тематика самостійної роботи здобувачів вищої освіти ОС «Магістр»

1. Освітньо-кваліфікаційна характеристика вчителя української мови і літератури. Навчальний план підготовки вчителів, навчальні і робочі навчальні програми дисциплін.

2. Ознайомлення із специфікою організації навчальної, виховної, науково-методичної роботи в ліцеї, гімназії, колегіумі.

3. Індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів. Контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять.

4. Вияв мовленнєвої компетенції особистості у сформованості вмінь користуватися усною і писемною літературною мовою, багатством її виражальних засобів.

5. Педагогічна компетенція як сукупність знань теорії і практики навчання, теорії виховання.

6. Психологічна компетенція як сукупність знань загальної, вікової, педагогічної психології, лінгвопсихології, психічних процесів, пам'яті, мислення, уявлення, уміння визначати рівень розвитку особистості.

7. Читацька культура викладача – показник духовного потенціалу суспільства. Вплив художньої літератури, ЗМІ на читацьку культуру, читацьку компетенцію українця.

8. Теоретичні проблеми сучасної методичної науки: проблема читання, сприйняття художньої літератури як мистецтва слова, формування читача, його духовного світу; взаємозбагачення літературознавства і методики викладання літератури, проблеми і перспективи вивчення поетики художнього твору.

9. Погляди на освіту у творах Лесі Українки, Б. Грінченка, М. Коцюбинського, М. Грушевського, О. Довженка, О. Гончара, В. Винниченка та інших письменників.

10. Пошуки сучасного літературознавства і методики (А. Градовський, С. Жила, М. Жулинський, М. Ільницький,

А. Лісовський, М. Наєнко, С. Павличко, А. Ситченко, П. Хропко та ін.).

11. Дидактичний матеріал на заняттях з літератури (опорні таблиці, схеми, конспекти, кодоскоп, відеотека тощо).

12. Своєрідність практичних, семінарських занять з української літератури: специфічність художньої інформації, стимулювання естетичних переживань. Критерії ефективності занять. Проблемність на заняттях з української літератури, її наукові основи.

13. Поглиблене вивчення фольклорних жанрів у взаємозв'язку з історією і культурою українського народу, з урахуванням особливостей національного менталітету; ознайомлення з методологією та методикою науково-дослідницької діяльності в галузі фольклористики і викладання курсу у вищій школі, гімназіях, колегіумах, ліцеях.

14. Краєзнавчі літературознавчі курси, їхнє призначення і роль у професійній підготовці майбутнього вчителя-словесника. Програми і навчальні посібники з фольклорного і літературного краєзнавства.

15. Опрацювання літературно-критичних статей. Врахування жанрової своєрідності статті, визначення концепції її автора. Складання плану, тез, конспекту статті. Основи рецензування в системі літературної освіти.

16. Специфіка і призначення семінарів з літературознавчих дисциплін, їх види і методика проведення. Види семінарів: повторювально-узагальнюючого типу; семінар-пошук; семінар-дискусія; семінар-круглий стіл, театралізований семінар.

17. Використання технічних засобів, ЕОМ та інформаційних систем під час практичних, семінарських та лабораторних занять.

18. Основні складові лекції: вступ, основна частина, висновки, рекомендації. Конспект (текст) лекції. Лектор та аудиторія. Імідж лектора, його складові. Зворотний зв'язок з аудиторією. Організація індивідуальної роботи студента при конспектуванні лекцій.

19. Зміст роботи студентів на практичних заняттях, способи її активізації, прийоми організації дискусій і обговорення розглянутих питань. Формування у студентів навичок аналітичної діяльності,

ораторського мистецтва, вміння аргументувати свої судження, вести наукову полеміку, сприймати аргументи та позицію інших членів колективу.

20. Традиційні *види контролю*: контрольна, самостійна робота, індивідуальна співбесіда, реферат, запис, колоквиум, семестровий іспит.

21. Технологія тестового контролю успішності студентів. Тест як форма поточної, модульної та підсумкової перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу. Визначення та види тестів. Переваги тестів перед традиційними формами контролю. Обробка результатів тестування та визначення якості тестів.

22. Контрольні роботи, інші форми активізації навчальної роботи студентів. Консультації, їх види і роль у викладанні літературознавчих дисциплін. Заліки й іспити, їх призначення, види і форми, методика і культура їхнього проведення.

23. Вимоги до рівня знань і умінь. Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів: обсяг і глибина знань основних фактів; вміння критично і творчо розглядати відомі в літературознавстві погляди на проблемні та дискусійні питання, робити самостійні логічні висновки на основі сучасних наукових даних; аналізувати різні форми і прийоми аналізу творів словесності в аспекті жанру, композиції, системи образів, мови, елементів художньої структури, новизни; належний рівень мовленнєвої та загальної культури, володіння нормами літературної вимови.

24. Пропедевтична навчальна практика в науково-дослідницькій лабораторії університету.

25. Фольклорна підготовка майбутніх учителів-дослідників. Пошуково-дослідницька робота студентів з фольклору. Мета і завдання фольклорної практики. Методика збирання і оформлення експедиційного матеріалу.

26. Етнографічна практика як засіб розширення знань студентів про історію, культуру, побут українського народу й інших народів, що населяють територію України. Мета і завдання етнографічної практики. Методика збирання і оформлення

експедиційного матеріалу.

27. Методика організації і напрями діяльності науково-дослідницької лабораторії в педагогічному університеті.

28. Самодисципліна студента-дослідника. Виступ на захисті наукової (курсової, дипломної, магістерської) роботи. Дотримання правил усного виступу: логіка побудови, ритм, темп мовлення, прийоми активізації інтересу аудиторії.

29. Методика організації і проведення літературних заходів.

30. Технологічний підхід в освіті. Поняття «педагогічна технологія», «технологія навчання», «освітні технології» в науковій літературі. Розгляд підручників, посібників з проблем освітніх технологій (за ред. І. А. Зязюна, А. М. Нісімчука, О. С. Падалки, О. М. Пехоти, С. О. Сисоєвої).

31. Ознайомлення з досвідом викладачів університету щодо використання освітніх технологій на заняттях з філологічних дисциплін.

32. Інформаційні технології навчання (комп'ютерні, мультимедійні, аудіовізуальні, телекомунікаційні). Технологія дистанційного навчання.

33. Можливості Інтернет-ресурсів при вивченні літератури. Електронні бібліотеки України та інших країн світу. Інтернет і філологічна освіта.

34. Особливості комп'ютерної дидактики. Методика проведення занять з використанням інформаційних технологій, методики застосування електронних підручників, енциклопедій і комп'ютеризованих курсів.

35. Досвід викладачів університету у створенні електронних посібників для студентів і магістрів філологічних факультетів.

36. Наочність на заняттях літератури, зв'язок з пізнавальними особливостями студентів. Види наочності (предметна і образна, словесно-образна, умовно-схематична, динамічна синтетична).

37. Музика і живопис на заняттях, доцільність їх використання. Методика використання картин, ілюстрацій, портретів письменників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю. Оптимизация процесса обучения. М.: Педагогика, 1977. С.59–66.
2. Вимоги до оформлення бібліографічного опису літературних джерел // www.nbuu.ua/library/ukrmarc.html.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
4. Методичний порадник: форми і методи навчання / Автор-укладач Б. О. Житник. Х.: Вид. група «Основа», 2005. 128 с.
5. Мороз І. В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. К., 1997. 56 с.
6. Наукові основи методики літератури / За ред. Н.Й. Волошиної. К.: Ленвіт, 2002. 344 с.
7. Неділько В. Методика викладання української літератури в середній школі. К.: Радянська школа, 1978. 247 с.
8. Пасічник Є.А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2000. 384 с.
9. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.: метод. посібник / За ред. О. І. Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
10. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська література 5-12 класи. Київ. 2005. 176 с.
11. Пультер С. А., Лісовський А. М. Методика викладання української літератури в середній школі : курс лекцій для студентів – філологів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. 240 с.
12. Ситченко А.Л. Методика навчання української літератури : Навчальний посібник.К.: Ленвіт, 2011. 392 с.
13. Степанишин Б. Викладання української літератури в школі. К.: Проза, 1995. 256 с.
14. Токмань Г.Л. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 312с.

15. Фасоля А. Азбука особистісно-зорієнтованого навчання // Українська мова й література в середніх школах... 2004. №4. С. 62–67.
16. Фасоля А. Мета, зміст, технологія уроку // Дивослово. № 8. С. 19–25.
17. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання-Прес, 2002. 295 с.
18. Щербина В. І., Волкова О. В. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури. Х.: Вид. група «Основа», 2005. 96 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Факультет української філології

Кафедра української літератури, українознавства та методик їх навчання

КУРСОВА РОБОТА

з методики навчання української літератури

на тему : « **Словесні методи навчання на уроках української літератури** »

Студентки курсу групи
Заочного/денного відділення
напряму підготовки (спеціальності)
014 Середня освіта. Українська мова і
література

П. І. П.

Керівник: канд. пед. наук , доцент

Пархета Л.П.

Національна шкала

Кількість балів: _____ Оцінка: ЕСТ8 _____

Члени комісії

підпис)

(прізвище та ініціали).

(підпис)

(прізвище та ініціали).

м. Умань – 2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....**Error! Bookmark not defined.**

РОЗДІЛ 1. КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ЯК ДИДАКТИЧНА І
МЕТОДИЧНА ПРОБЛЕМА.....**Error! Bookmark not defined.**

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ СЛОВЕСНИХ МЕТОДІВ
.....**Error! Bookmark not defined.**

2.1. Розповідь. Лекція.....**Error! Bookmark not defined.**

2.2. Бесіда.....**Error! Bookmark not defined.**

2.3. Проблемні методи**Error! Bookmark not defined.**

2.4. Інноваційні методи викладання української літератури . **Error! Bookmark
not defined.**

РОЗДІЛ 3. ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ СЛОВЕСНИХ МЕТОДІВ У ШКІЛЬНІЙ
ПРАКТИЦІ**Error! Bookmark not defined.**

ВИСНОВКИ**Error! Bookmark not defined.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**Error! Bookmark not defined.**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

Факультет української філології

Кафедра української літератури, українознавства та методик їх навчання

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Освітньо-кваліфікаційний рівень - магістр

на тему:

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
В СТАРШИХ КЛАСАХ «**

Виконала: студентка II курсу, групи 55

(денної /заочної форми навчання)

Напрямок підготовки (спеціальність):

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

П. І. П.

Керівник: Пархета Л.П.

Рецензент:

Умань – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 9-11 КЛАСАХ	
1.1. Психолого-педагогічний аспект організації групової навчальної діяльності школярів	6
1.2. Стан проблеми в методиці викладання літератури	16
1.3. Місце групових форм роботи учнів у шкільній практиці	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ КОНЦЕПТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ 9-11 КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
2.1. Науково-методичні основи організації групової роботи старшокласників	41
2.2. Дослідно-експериментальне навчання за розробленою методикою	62
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексюк А. М., Кашин О. С. Удосконалення навчального процесу в середній школі. К. : Вища школа, 1986. 56 с.
2. Артюшина М. В. Взаємозв'язок соціально-психологічних та дидактичних умов групової навчальної діяльності студентів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2000. 20 с.
3. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. М. : Просвещение, 1982. 192 с.
4. Білоус Н. Вивчення роману Івана Багряного «Тигролови» на тлі історичних подій та явищ із застосуванням інтерактивних методів навчання // Українська література в загальноосвітній школі. 2006. № 1. С. 28–31.
5. Бондар В. І. Дидактика : [підруч. для студентів вищих пед. навч. закладів]. К. : Либідь, 2005. 264 с.
6. Бугайко Т. Ф. Українська література в середній школі: курс методики / Т. Ф. Бугайко, Ф. Ф. Бугайко. [вид. 2-е, допов. і перероб.]. К.: Радянська школа, 1962. 285 с.
7. Бугайко Т. Ф. Бугайко Ф. Ф. Навчання і виховання засобами літератури. К. : Радянська школа, 1973. 175 с.
8. Вакуленко В. А., Уколова И. Е., Королькова К. С. Методическое пособие по интерактивным методам преподавания права в школе. М. : Новый учебник, 2002. 164 с.
9. Варзацька Л. О., Кратасюк Л. М. Інтерактивні технології в системі особистісно-зорієнтованої освіти // Бібліотечка «Дивослова». 2006. № 4. 64 с.

МОЖЛИВІ ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ, ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА ЗВІТНОСТІ

Види та форми самостійної
роботи студентів

Форми контролю та звітності

I. Підготовка до поточних аудиторних занять

1.1. Вивчення обов'язкової та
додаткової літератури,
текстів лекцій тощо

1.2. Виконання домашніх
завдань

1.3. Підготовка до
семінарських (практичних,
лабораторних) занять

1.4. Підготовка до
контрольних робіт та інших
форм поточного контролю

1.1. Активна участь у різних
видах аудиторних занять

1.2. Перевірка правильності
виконання завдань

1.3. Активна участь в
семінарських (практичних,
лабораторних) заняттях

1.4. Написання контрольної
роботи тощо.

II. Пошуково-аналітична робота

2.1. Пошук (підбір) та огляд
літературних джерел за
заданою проблематикою
курсу

2.2. Написання реферату (есе)
за заданою проблематикою

2.3. Обговорення результатів
проведеної роботи під час
аудиторних занять або ІКР

2.4. Написання курсової
роботи

2.1. Обговорення підготовлених
матеріалів під час аудиторних
занять або ІКР

2.2. Обговорення (захист)
матеріалів реферату(есе) під час
аудиторних занять або ІКР

2.3. Аналіз наукової публікації

2.4. Захист курсової роботи

III. Наукова робота

3.1. Участь у наукових студентських конференціях і семінарах

3.2. Підготовка наукових публікацій

3.3. Виконання завдань у рамках дослідницьких проектів кафедри (факультету)

3.1. Доповіді на наукових студентських конференціях і семінарах

3.2. Обговорення з викладачем підготовлених матеріалів, подання до друку

3.3. Використання матеріалів у звіті з НДР

IV. Стажування, практика або практичний тренінг

4.1. Практичне стажування на підприємстві, ознайомлювальна, виробнича, магістерська науково-дослідна або педагогічна практика, участь в тренінгу

4.1. Звіт за результатами стажування, практики або оцінювання участі в тренінгу

